

**ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΤΟΜΙΚΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ**

ΘΕΜΑ: ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ

Όνομα: Αλεβίζου Ελένη – Αριστέα

A.M.: 1340200300017

Καθηγητής: Α. Δημητρόπουλος

ΕΤΟΣ: 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή
 - α) Το θέμα
 - β) Η δομή της εργασίας
 - γ) Η επικαιρότητα του θέματος. Η αναγκαιότητα της ελευθεροτυπίας σήμερα
2. Έννοια και περιεχόμενο της εσωτερικής λογοκρισίας
3. Τύπος. Η έννοια του Τύπου
4. Η ελευθερία του Τύπου
 - A) Ιστορική αναδρομή στο δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου
 - B)
 - i. Η έννοια και το περιεχόμενο της ελευθερίας του τύπου
 - ii. Φορείς του δικαιώματος
 - iii. Τα συνταγματικά δικαιώματα των εμπλεκόμενων μερών
 - iv. Τριτενέργεια
5.
 - A) Η σύγκρουση των συνταγματικών δικαιωμάτων
 - B) Η θεσμική εφαρμογή τους στο πλαίσιο της εσωτερικής λογοκρισίας
6. Συμπέρασμα
7. Βιβλιογραφία
8. Πίνακας Νομολογίας
9. Παράρτημα I
 - Περίληψη – Εσωτερική Λογοκρισία
 - Summary – Inner Censorship
 - Βασικά Λήμματα
10. Παράρτημα II
11. Πλήρες κείμενο των δικαστικών αποφάσεων

1. Εισαγωγή

A. Το θέμα

Θέμα της παρούσας εργασίας είναι η εσωτερική λογοκρισία. Αυτή νοείται ως ο προληπτικός έλεγχος του περιεχομένου του κειμένου του συντάκτη από τον προϊστάμενό του, σε περίπτωση που το τελευταίο σε συμφωνεί με τη γενική γραμμή του εντύπου. Αποτέλεσμα αυτού του ελέγχου είναι είτε η απόρριψη του κειμένου είτε η μεταβολή του περιεχομένου του, προκειμένου αυτό να προσαρμοστεί στη γενικότερη κατεύθυνση και πολιτική του εντύπου. Αντίστοιχες είναι οι επιδράσεις της εσωτερικής λογοκρισίας και στην περίπτωση που τη λογοκρισία υφίσταται εργαζόμενος δημοσιογράφος σε ραδιοτηλεοπτικό σταθμό.

B. Η δομή της εργασίας

Αρχικά θα ασχοληθούμε με τη διευκρίνιση – αποσαφήνιση ορισμένων εννοιών – όρων, όπως αυτών της εσωτερικής λογοκρισίας, του Τύπου και του δικαιώματος στην ελευθερία του Τύπου. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε πιο αναλυτικά στην ελευθερία του τύπου και αφού πρώτα κάνουμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή στο δικαίωμα αυτό, θα παραθέσουμε τα συνταγματικά δικαιώματα των εμπλεκόμενων μερών: του εκδότη, ιδιοκτήτη της εφημερίδας / του ραδιοτηλεοπτικού σταθμού από τη μια και του συντάκτη (δημοσιογράφου) του κειμένου / ή εργαζομένου σε ραδιοτηλεοπτικό σταθμό, από την άλλη. Στο επόμενο μέρος της εργασίας, και αφού κάνουμε μια αναφορά σε γενικότερα νομικά φαινόμενα, όπως αυτό της τριτενέργειας, θα αναλύσουμε τη σύγκρουση των συνταγματικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της λειτουργίας του τύπου, το δικαίωμα δηλαδή

στην ελευθερία έκφρασης μέσω του τύπου και της ραδιοφωνίας από τη μια πλευρά και στους περιορισμούς αυτής της ελευθερίας (που προκύπτουν απ'την άσκηση των δικαιωμάτων του εκδότη / ιδιοκτήτη) από την άλλη. Σκοπός είναι έτσι να δοθεί μια απάντηση στο ερώτημα τι επιτάσσει τελικά το Δίκαιο στην συγκεκριμένη περίπτωση αυτής της σύγκρουσης.

Γ. Η επικαιρότητα του θέματος. Η αναγκαιότητα της ελευθεροτυπίας σήμερα.

Ακριβώς επειδή η λογοκρισία αφορά στον έλεγχο των αρθρογραφημάτων των συντακτών (του τύπου) και των όσων λέγονται (στις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές), είναι προφανές ότι η λογοκρισία έρχεται να συγκρουστεί και να περιορίσει σε πολλές περιπτώσεις ένα κορυφαίο συνταγματικό δικαίωμα αυτό της ελευθερίας του Τύπου. Μιας ελευθερίας η ύπαρξη της οποίας σήμερα – στην εποχή της κοινωνίας της Πληροφορίας κρίνεται πιο αναγκαία από ποτέ, καθώς καθημερινά αναφέρονται περιστατικά λογοκρισίας σε όλα τα ΜΜΕ, και μάλιστα σε μια εποχή που ο ρόλος των ΜΜΕ έχει αναδειχθεί ως ο βασικός παράγοντας στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Συνεπώς η ενημέρωση των πολιτών από πλευράς των ΜΜΕ οφείλει να είναι αντικειμενική, ανεξάρτητη και οπωσδήποτε όχι κατευθυνόμενη από κάποια συγκεκριμένη γραμμή, ιδίως σε μια συντεταγμένη πολιτεία, όπως η Ελληνική.

Λόγω έτσι της αυξημένης ανάμειξης του Τύπου στο δημόσιο βίο και στα πολιτικά πράγματα, γίνεται φανερό πως ασφαλές κριτήριο πραγματικής δημοκρατικότητας μίας πολιτείας είναι μεταξύ άλλων και το αν επιτρέπει την λειτουργία της ελευθεροτυπίας και μιας ανεξάρτητης και αντικειμενικής ραδιοτηλεόρασης ή αν, αντίθετα, έχει μετατρέψει τους κρατικούς ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς σε πειθήνια όργανα του κυβερνώντος

κόμματος¹. Η ελευθεροτυπία δηλαδή, ως ειδικότερη μορφή της ελευθερίας του ατόμου, συνδέεται άμεσα με τον βαθμό δημοκρατικότητας της εξουσίας, μα δημοκρατικότητα που ιδίως στις μέρες μας διασαλεύεται συνεχώς και που η ανάγκη προάσπισής της μέσω της προστασίας της ελευθερίας του Τύπου (στη συγκεκριμένη περίπτωση) κρίνεται αναγκαία.

2. Έννοια και περιεχόμενο της εσωτερικής λογοκρισίας

Η έννοια της εσωτερικής λογοκρισίας (innere Zensur)² μοιάζει σημαντικά με αυτήν της κρατικής λογοκρισίας, όπως η τελευταία αναφέρεται στο άρθρο 14.2 του Σ. Η διαφορά των δύο μορφών λογοκρισίας συνίσταται στο όργανο που τις ασκεί: η ρύθμιση του Συντάγματος αναφέρεται μόνο σε όργανα της Διοίκησης³. Ενώ την εσωτερική λογοκρισία ασκούν ιδιώτες που τελούν σε συγκεκριμένη έννομη σχέση με τον υφιστάμενο τη λογοκρισία. Γι' αυτό και η εσωτερική αφορά τον προληπτικό (πριν την κυκλοφορία του εντύπου⁴) έλεγχο του περιεχομένου του εντύπου.

Ως λογοκρισία νοείται ο έλεγχος που ασκείται σε ένα κείμενο λόγου (λογοκρισία < λόγος + κρίση) από έναν προϊστάμενο στον

¹ Δαγτόγλου Π., Ατομικά Δικαιώματα, 9^η έκδοση, Αθήνα – Κομοτηνή, 1991, σελ. 449

² Κονταξής Αδ. Τύπος και Δίκαιο, Αθήνα, 1989, σελ. 443

³ Γεωργόπουλος Κ, Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 10^η εκδ, Αθήνα – Κομοτηνή, 1999, σελ. 527

⁴ Δαγτόγλου Π. Ατομικά Δικαιώματα, συντετριμένη φοιτητική έκδοση Αθήνα – Κομοτηνή, 1991, σελ. 408

συντάκτη του κειμένου, με αποτέλεσμα αυτό να μην γίνει τελικά δεκτό και να μην κυκλοφορήσει ενσωματωμένο στο έντυπο.

Ο έλεγχος πάνω στο κείμενο του συντάκτη μπορεί να παρουσιάζει διαβαθμίσεις: Στην καλύτερη των περιπτώσεων ζητείται από τον Συντάκτη να μεταβάλλει ορισμένα από τα στοιχεία του περιεχομένου, για να μπορέσει να περιληφθεί το γραπτό στο κείμενο. Άλλη περίπτωση είναι αυτή στην οποία, απαιτείται από το δημοσιογράφο να συντάξει κείμενο συγκεκριμένου περιεχομένου, σύμφωνα με ορισμένες επιδιώξεις του προϊσταμένου του, και σε περίπτωση που ο συντάκτης δεν συμμορφώνεται επέρχονται κυρώσεις που στη βαρύτερα των περιπτώσεων μπορεί να οδηγήσει μέχρι και σε απόλυση του συντάκτη.

Αντίστοιχο έλεγχο με αντίστοιχες κυρώσεις υφίσταται βέβαια και ο δημοσιογράφος σε ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό σταθμό, εφόσον τα λεγόμενά του δε συντάσσονται με τη «γραμμή» του ιδιοκτήτη του ιδιοκτήτη του σταθμού.

Για να μπορέσουμε όμως να διαπιστώσουμε τι είναι αυτό που εισάγεται στη συνταγματική προστασία, οφείλουμε να εντοπίσουμε το αντικείμενο της εσωτερικής λογοκρισίας. Και αυτό είναι καταρχήν κάθε έντυπο, επομένως πρέπει να διευκρινιστεί η έννοια του εντύπου και του Τύπου γενικότερα.

3. Τύπος. Η έννοια του Τύπου

Ο τύπος⁵ κατά την έννοια του άρθρου 14 παρ. 2, εδ. 1 του Συντάγματος περιλαμβάνει όλα τα έντυπα που είναι κατάλληλα και προορισμένα για διάδοση. Αντιθέτως «τύπος», κατά την έννοια του

⁵ Δαγτόγλου, όπ. Σελ. 472 έπ.

άρθρου 14 παρ. 1, σημαίνει κάθε μέθοδο εκτυπώσεως του λόγου της γραφής ή της εικόνας, ανεξάρτητα από τον σκοπό της διαδόσεως.

Ένας κάπως ακριβής ορισμός του τύπου, κατά τον Δαγτόγλου, είναι ο εξής: Έντυπο είναι κάθε εγγραφή μουσικού έργου με κείμενο ή επεξηγήσεις και κάθε ηχητικό αποτύπωμα απλού ή μελωδικού λόγου, εφόσον έχει παραχθεί με μηχανική φυσικοχημική ή ηλεκτρονική διαδικασία κατάλληλη για παραγωγή σημαντικού αριθμού αντιτύπων, και προορίζεται για διάδοση.

Τύπος και έντυπα είναι τα βιβλία, οι εφημερίδες, τα περιοδικά, τα φυλλάδια, οι προκηρύξεις, οι αφίσες, τα «αυτοκόλλητα» σε παράθυρα καταστημάτων, αυτοκινήτων κ.ο.κ, δηλαδή όλα τα προϊόντα της τυπογραφίας κάθε μορφής – τα «έντυπα» με τη στενή έννοια του όρου – αλλά και οι προορισμένες για διάδοση φωτογραφίες, εικόνες, πανώ, σχέδια, εμβλήματα, ανεξάρτητα από την ύλη στην οποία είναι αποτυπωμένα (πχ. Τα σήματα ή κονκάρδες, τα ενδύματα όπως η μπλούζες ή τα καπέλα, που φέρουν σήματα, επιγραφές, προσωπογραφίες κ.α.κ)⁶.

Αντιθέτως δεν αποτελούν έντυπα, που απολαμβάνουν την ελευθερία του τύπου, τα έντυπα των δημοσίων υπηρεσιών ή οργανισμών, ή τα έντυπα που εξυπηρετούν αποκλειστικά την οικονομική, επαγγελματική και κοινωνική συνεννόηση, όπως οι τιμοκατάλογοι, εμπορικές εγκύκλιοι, εκθέσεις πεπραγμένων, αγγελίες. Η δημοσίευση όμως των κειμένων αυτών σε εφημερίδες και περιοδικά καλύπτεται από την ελευθερία του τύπου. Τα κυριότερα έντυπα είναι είτε βιβλία είτε περιοδικά έντυπα.

⁶ Πρβλ. Αρ. Μάνεση, Η συνταγματική προστασία της ελεύθερης κυκλοφορίας των εντύπων και η εφαρμογή της πράξης, το Σ 1977, 1-36, σελ. 3.

Τα τελευταία περιλαμβάνουν αφενός τις εφημερίδες και αφετέρου τα περιοδικά με την στενή έννοια του όρου η διαφορά έγκειται τόσο στην συχνότητα εκδόσεων όσο και στο περιεχόμενο.

Κατά την παραδοσιακή αντίληψη, η έννοια του εντύπου είναι ταυτόσημη με την έννοια του εντύπου. Αντιθέτως, η αναγραφή λέξεων, συνθημάτων, παραστάσεων ή συμβόλων στους τοίχους ή άλλες επιφάνειες αποτελεί εκδήλωση της γνώμης εγγράφως, αλλά όχι διά του τύπου⁷. Δεν απολαμβάνει επομένως της αυξημένης προστασίας που παρέχει το Σύνταγμα στον τύπο, αλλά μπορεί πχ. να υποβληθεί διά ή βάσει νόμου σε προληπτικά μέτρα, τα οποία απαγορεύονται στον τύπο⁸. Ανάλογη εφαρμογή με τις έντυπες εφημερίδες επιβάλλεται όμως στην περίπτωση των πολλαπλά αντιγραφόμενων «εφημερίδων» που κυκλοφορούν μυστικά σε δικτατορικά καθεστώτα, όπως εκείνα του «υπαρκτού σοσιαλισμού» της ανατολικής Ευρώπης (Samizdat).

4. Η ελευθερία του τύπου

A) Ιστορική αναδρομή στο δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου

Η ελευθερία του τύπου ολοκληρώθηκε πριν από τριακόσια χρόνια περίπου, στην Αγγλία και διακηρύχθηκε στο τέλος του 18^{ου} αιώνα από την αμερικανική και έπειτα από τη γαλλική επανάσταση.

Στην Ελλάδα⁹, η ελευθερία του τύπου διακηρύχθηκε για πρώτη φορά ήδη στο συνταγματικό σχέδιο του Ρήγα Βελεστινλή και με το άρθρο ή του Συντάγματος του Άστρους του 1823. Το άρθρο 26 του Σ

⁷ ΑΠ 1241/76, Το Σ 1977, σελ. 176

⁸ Βλ. Αρ. Μάνεση, όπ. σελ.5 υποσ. 11. Βλ. ΑΠ 1241/76, Το Σ 1977, σελ. 176 έπ.

⁹ Δαγτόγλου, όπ. σελ. 462

της Τροιζηνίας του 1827 πρόσθεσε τη ρητή απαγόρευση της λογοκρισίας («προεξετάσεως») και αντικατέστησε τις «κοινώς αποδεδειγμένες αρχές της ηθικής» με την «σεμνότητα»¹⁰.

Η σημερινή διατύπωση ανατρέχει στο άρθρο 14 του Σ του 1864. Η διάταξη αυτή κατοχύρωσε πληρέστερα την ελευθερία του τύπου, γιατί απαγόρευση όχι μόνο τη λογοκρισία, αλλά και κάθε προληπτικό μέτρο, περιόρισε τις περιπτώσεις επιτρεπόμενης κατασχέσεως εντύπων και τις περιέλαβε με ιδιαίτερες εγγυήσεις. Η αναθεώρηση του 1911 καθιέρωσε την αλληλεγγύη αστική ευθύνη του εκδότη εφημερίδας και του συγγραφέα επιλήψιμου δημοσιεύματος αναφερόμενου στον ιδιωτικό βίο.

Το Σύνταγμα του 1952 επέτρεψε την κατ' εξαίρεση κατάσχεση εντύπων σε περισσότερες περιπτώσεις, πρόβλεψε για πρώτη φορά τη δικαστική παύση εφημερίδας και την απαγόρευση ασκήσεως του δημοσιογραφικού επαγγέλματος καθώς και την επανόρθωση ανακριβών δημοσιευμάτων. Αντίθετα με το σύνταγμα του 1927, όρισε ότι τα αδικήματα του τύπου είναι αυτόφωρα. Γενικά το Σ του 1952 θεωρήθηκε σωστά ότι «χαρακτηρίζεται από πνεύμα δυσπιστίας προς τον τύπο, επηρεασθέν προφανώς εκ των γεγονότων της εποχής κατά την οποία καταρτίζετο».

Λόγω άλλωστε της αυγουστιανής δικτατορίας, του πολέμου, της κομμουνιστικής ανταρσίας, του εμφυλίου πολέμου και της απριλιανής δικτατορίας, τα 31 από τα 38 χρόνια από την εγκατάσταση της αυγουστιανής ως την κατάρρευση της απριλιανής δικτατορίας (1936 – 1974) ήταν χρόνια ανελευθερίας του τύπου¹¹. Αλλά η νομοθεσία της

¹⁰ Βλ. άρθρο 7 της «Νέας Πολιτικής Διοικήσεως των κατοίκων της Ρούμελης, της Μ. Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και Βλαχομπογδανίας

¹¹ Μάνεσης Αρ. όπ. σελ. 35 - 36

ανελευθερίας διαρκεί τυπικά σε μεγάλο βαθμό ακόμη σήμερα, χωρίς αυτό να προκαλεί την διαμαρτυρία του τύπου.

Το ισχύον σύνταγμα του 1975, διατήρησε βασικά τη δύσπιστη και περιοριστική διατύπωση του άρθρου 14 του Συμβουλίου του 1952, αν και δεν συντάχθηκε την επομένη του εμφυλίου πολέμου. Πρόσθεσε επίσης την εξουσιοδότηση προς το νομοθέτη να ορίσει τις προϋποθέσεις και τα προσόντα ασκήσεως του δημοσιογραφικού επαγγέλματος – μια διάταξη δυνητικά επικίνδυνη για την ελευθερία του τύπου, τη δυνατότητα δηλαδή του νομοθέτη να «προσδιορίσει ότι τα μέσα χρηματοδότησης εφημερίδων και περιοδικών δέον να καθίστανται γνωστά».

B) i Η έννοια και το περιεχόμενο της ελευθερίας του τύπου. – Η φύση του δικαιώματος

Το άρθρο 14 του Συντάγματος θεμελιώνει και προασπίζει το αναφαίρετο δικαίωμα κάθε πολίτη να εκφράζει ελεύθερα τη γνώμη του και τους στοχασμούς του. Η κατοχύρωση του δικαιώματος αυτού αποτελεί εξειδίκευση του θεμελιώδους δικαιώματος του άρθρου 5, παρ. 1 του Σ περί ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας.

Έκφραση της γνώμης είναι η με οποιονδήποτε τρόπο εξωτερίκευσή της. Το Σ απαριθμεί ενδεικτικά την προφορική, τη γραπτή και τη μέσω του τύπου έκφραση γνώμης δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην τελευταία, αφού στην παρ. 2 του άρθρου 14 η ελευθερία του τύπου κατοχυρώνεται και ως θεσμική εγγύηση. Πέρα¹² δηλαδή από το

¹² Δαγτόγλου, όπ. σελ. 457

ατομικό δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης μέσω του τύπου (14.1), κατοχυρώνεται η ελευθεροτυπία ως θεσμός, με αποτέλεσμα να προστατεύονται και να κατοχυρώνεται συνταγματικά όχι μόνο οι συγκεκριμένοι σε δεδομένο χρόνο φορείς αλλά οι σκοποί και εν γένει η αποστολή του θεσμού αυτού, που με αυτόν τον τρόπο αναγορεύονται σε συνταγματικά προστατευόμενο δημόσιο συμφέρον. Αναλυτικότερα, και σύμφωνα με τον Δημητρόπουλο¹³, με τον όρο «θεσμική εγγύηση, γίνεται αντιληπτή η συνταγματική εγγύηση, η οποία αποβλέπει βασικά, όχι στην προστασία του εκάστοτε φορέα του ατομικού δικαιώματος, αλλά στη διασφάλιση του συνταγματικά κατοχυρωμένου θεσμού». Η θεωρία αυτή των θεσμικών εγγυήσεων ήρθε να προκαλέσει τα πρώτα σοβαρά ρήγματα στην υποκειμενική θεωρία. Η τελευταία στηρίζεται στην δυοδιστική ατομικιστική έννομη τάξη και πρεσβεύει ότι τα συνταγματικά δικαιώματα είναι μόνο υποκειμενικά δίκαια παραβλέποντας όμως έτσι την αντικειμενική – θεσμική τους πλευρά. Σήμερα όμως η απόλυτη υποκειμενική θεώρηση των συνταγματικών δικαιωμάτων άρχισε σταδιακά να υποχωρεί και αρχίζει να κερδίζει έδαφος η θεωρία των «αντικειμενικών δικαιωμάτων» και των θεσμικών εγγυήσεων. Τα θεμελιώδη δικαιώματα δηλαδή και μεν ξεκίνησαν ως υποκειμενικά δίκαια, προσέλαβαν όμως στη σύγχρονη ενιαία έννομη τάξη αντικειμενικό χαρακτήρα και αποτελούν αντικειμενικά αξιώματα του συνολικού δικαιοκού οικοδομήματος.

Στην αντικειμενικοποίηση των συνταγματικών δικαιωμάτων βρίσκεται και η πεμπτουσία της μεταβολής τους. Η αντικειμενική πλέον προσέγγιση των συνταγματικών δικαιωμάτων συντείνει αποφασιστικά

¹³ Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά Δικαιώματα – Γενικό Μέρος, Τόμος Γ' – Ημιτόμος Ι, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 44 έπ.

στην αποκάλυψη του αντικειμενικού θεσμικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ασκούνται.

Αποτέλεσμα της παραπάνω εξέλιξης είναι τα συνταγματικά δικαιώματα να έχουν στη σύγχρονη ενιαία έννομη τάξη διπλή φύση: αντικειμενική και υποκειμενική. Από τις αντικειμενικές αρχές απορρέουν υποκειμενικά δίκαια (δικαιώματα) του κάθε φορέα θεμελιώδους δικαιώματος. Η αντικειμενική προσέγγιση οδηγεί στο βασικό συμπέρασμα ότι ανεξάρτητα από την ειδικότερη νομικοτεχνική διατύπωση οι συνταγματικές διατάξεις κατοχυρώνουν αντικειμενικές αρχές, από τις οποίες προκύπτουν υποκειμενικά δίκαια. Έστω, επομένως κι αν διατηρούν όσα από αυτά διατηρούν – την ίδια ακριβώς διατύπωση, πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο διαφορετικό και σύμφωνο προς το σύγχρονο νόημά τους (Bedeutungswandel). Στη σύγχρονη έννομη τάξη έτσι η κατοχύρωση θεμελιωδών δικαιωμάτων σημαίνει ταυτόχρονα και κατοχύρωση θεσμών. Πάνω λοιπόν σ' αυτό το μοντέλο, καθιερώθηκε έτσι παράλληλα με το ατομικό – υποκειμενικό δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου, η θεσμική εγγύηση, η συνταγματική δηλαδή κατοχύρωση ενός θεσμού (εν προκειμένου του τύπου). Πραγματοποιήθηκε¹⁴ έτσι μια μετατόπιση του κέντρου βάρους: από το ατομικό δικαίωμα στη θεσμική εγγύηση, που ισχύει παράλληλα με το ατομικό δικαίωμα! Σ' αυτήν την παράλληλη ισχύ του ατομικού δικαιώματος και της θεσμικής εγγυήσεως, πρέπει να αναχθεί η πολύπλοκη νομική προβληματική της ελευθερίας του τύπου. Αυτό γίνεται εν όψει του διάφορου περιεχομένου του ατομικού δικαιώματος και της θεσμικής εγγυήσεως: Το ατομικό δικαίωμα δεν είναι απεριόριστο πάντως, όμως, στην ουσία του, είναι απαλλαγμένο

¹⁴ Δαγτόγλου, όπ. σελ. 458

από νομικά καθήκοντα. Η θεσμική εγγύηση αντιθέτως συσχετίζεται με καθήκοντα και κατευθύνεται προς ορισμένους σκοπούς

ii) Φορείς του δικαιώματος

Φορείς ή υποκείμενα της ελευθερίας του τύπου είναι μόνο ιδιώτες¹⁵. Αποκλείονται δηλαδή κατ' εννοιολογική ανάγκη το κράτος και όλοι οι άλλοι φορείς δημόσιας εξουσίας. Γιατί η ελευθερία του τύπου, όπως και κάθε ατομική ελευθερία, δεν είναι δικαίωμα του κράτους αλλά δικαίωμα έναντι του κράτους και των άλλων φορέων δημόσιας εξουσίας. Η άσκηση της δημοκρατικής λειτουργίας του τύπου προϋποθέτει μάλιστα ιδιωτικό (δηλαδή ιδιωτικά χρηματοδοτούμενο και ιδιωτικά κατευθυνόμενο) και όχι κρατικό τύπο. Η έκδοση από την κυβέρνηση, τα επιμέρους υπουργεία και τους δημόσιους οργανισμούς εφημερίδων, περιοδικών κ.ά δεν απαγορεύεται βέβαια, αλλά δεν αποτελεί άσκηση της προστατευόμενης από το άρθρο 14 Σ ελευθερίας του τύπου.

Φορείς επομένως της ελευθερίας του τύπου είναι όλοι όσοι ασκούν κατ' επάγγελμα ή παρεμπιπτόντως οποιαδήποτε δραστηριότητα του τύπου (ιδιοκτήτες, εκδότες, διευθυντές, αρχισυντάκτες, συντάκτες, ανταποκριτές, συνεργάτες, τυπογράφοι, εφημεριδοπώλες κ..ο.κ – επαγγελματίες, εθελοντές ή ερασιτέχνες), καθώς και οι αγοραστές και αναγνώστες των εντύπων φορείς του δικαιώματος είναι και οι ανήλικοι. Το ατομικό δικαίωμα τους προστατεύει όμως μόνο έναντι κρατικών προσβολών, αλλά όχι έναντι του γονικού δικαιώματος μορφώσεως και εκπαίδευσσεως των παιδιών (π.χ απαγόρευση αναγνώσεως ενός βιβλίου), το οποίο βέβαια έχει και αυτό τα όριά του. Σε όσες περιπτώσεις οι

¹⁵ Δαγτόγλου, όπ. σελ. 502

δραστηριότητες του τύπου μπορούν να ασκηθούν και από νομικό πρόσωπο, είναι και αυτό υποκείμενο της ελευθερίας του τύπου και μπορεί να την επικαλεσθεί. Τέλος, εφημερίδες και περιοδικά μπορούν να ανήκουν και σε αλλοδαπούς.

iii) Τα συνταγματικά δικαιώματα των εμπλεκόμενων μερών.

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει, λογοκρισία¹⁶ είναι ο προηγούμενος της δημοσίευσης και κυκλοφορία εξουσιαστικός έλεγχος του περιεχομένου του κειμένου του συντάκτη εκ μέρους του ιδιοκτήτη ή εκδότη του εντύπου, με συνέπεια την απαγόρευση της δημοσίευσης και κυκλοφορίας ή την υποχρεωτική τροποποίηση του κειμένου.

Για να διαπιστώσουμε όμως αν και σε ποιο βαθμό είναι επιτρεπτή από το Σύνταγμα η άσκηση ενός τέτοιου ελέγχου, θα πρέπει προηγουμένως να εξετάσουμε τα συνταγματικά δικαιώματα των δύο εμπλεκόμενων μερών: ιδιοκτήτη – εκδότη από τη μία και συντάκτη του κειμένου από την άλλη για να κρίνουμε στη συνέχεια αν υπάρχει προσβολή αυτών των δικαιωμάτων από τη μία ή την άλλη πλευρά.

1. Ξεκινώντας από το πρόσωπο του συντάκτη του κειμένου αυτός – στο πλαίσιο βέβαια της συνήθως σχέσης εξαρτημένης εργασίας που τον συνδέει με τον εργοδότη του – έχει τα εξής συνταγματικά δικαιώματα:

α) Αυτό της ελευθερίας της έκφρασης των ιδεών κατοχυρώνεται ρητά στο συνταγματικό κείμενο στο άρθρο 14 παράγραφος 1 «καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά

¹⁶ Χρυσόγονος Κ. Ατομικά και κοινωνικά Δικαιώματα, 2^η εκδ. Αθήνα – Κομοτηνή, 2002, σελ. 255

και διά του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους». Συγκεκριμένα ο καθένας (και άρα εδώ και ο συντάκτης) μπορεί να εκφράζει και να διατυπώνει με όποιο μέσο ελεύθερα τη γνώμη του, τις ιδέες του και τις απόψεις του. Το Σύνταγμα δηλαδή καθιερώνει την ελευθερία των ιδεών ως αντικειμενική αρχή με ιδιαίτερα μεγάλη σημασία για όλο το δικαιοπολιτικό σύστημα¹⁷. Η ελευθερία των ιδεών αναλύεται στη συνέχεια σε τρεις μερικότερες ελευθερίες, την ελευθερία της σκέψης, έκφρασης και αυτής της διάδοσης.

- β) Δεύτερο συνταγματικό δικαίωμα είναι αυτό της ελευθερίας του τύπου, που αναφέρεται ρητά στο αρ. 14 παράγραφος 2: «Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται». Πρόκειται ουσιαστικά για τη θεσμική εγγύηση δηλ. την συνταγματική κατοχύρωση ενός θεσμού – του θεσμού της ελευθεροτυπίας. Αυτός αφορά όχι συγκεκριμένους φορείς σε δεδομένο χρόνο, αλλά ανεξάρτητα από αυτούς, την αποστολή και τους σκοπούς της ελευθεροτυπίας, που αποτελούν συνταγματικά προστατευόμενο δημόσιο συμφέρον.
- γ) Τρίτο συνταγματικό δικαίωμα αποτελεί αυτό της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας που κατοχυρώνεται στο αρ. 5 παρ. 1. Η συνταγματική προστασία της ελεύθερης ανάπτυξης της

¹⁷ Δημητρόπουλος Α, Συνταγματικά Δικαιώματα Ειδικός μέρος – Παραδόσεις συνταγματικού δικαίου ΤΟΜ ΙΙΙ ΗΜ.Β΄, Αθήνα 2005, σελ. 93

προσωπικότητας έχει καθολικό χαρακτήρα¹⁸, αναφέρεται δηλαδή σε οποιαδήποτε εκδήλωση, σε οποιαδήποτε περιοχή της ανθρώπινης ζωής. Το Σ. ρητά ορίζει και διασφαλίζει τον καθολικό αυτό χαρακτήρα, αναγνωρίζοντας τρία επίσης γενικού χαρακτήρα δικαιώματα, το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας.

- δ) Τέλος, η ελευθερία της έκφρασης κατοχυρώνεται και στο πλαίσιο του άρθρου 10 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και υπό¹⁹ την έννοια της ελευθερίας της γνώμης και υπό το πρίσμα της ελευθερίας αναζητήσεως, λήψεως, συλλογής και μεταδόσεως πληροφοριών, ειδήσεων ή ιδεών. Η κατοχύρωση καλύπτει όλα τα ΜΜΕ αποκλείοντας την παρέμβαση διεθνών ή εθνικών οργάνων ή αρχών και εξασφαλίζει την προστασία σε υπέρ συννοριακό επίπεδο – στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής της ΕΣΔΑ – ως θετικό δίκαιο – με υπέρ νομοθετική τυπική ισχύ στην ελληνική έννομη τάξη – αλλά και ως θεμελιώδης διεθνής αρχή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η συρροή τώρα του δικαιώματος στην ελεύθερη ανάπτυξης προσωπικότητας με τα άλλα δύο (ελευθερία έκφρασης και ελευθερία του τύπου) είναι πλασματική, καθώς αυτά απορρέουν από το μητρικό αυτό συνταγματικό δικαίωμα και αυτά εφαρμόζονται ως ειδικότερα δικαιώματα. Επίσης, οι δύο αυτές ειδικότερες εκφράσεις δε συρρέουν στην πραγματικότητα μεταξύ τους, αλλά συνιστούν ένα

¹⁸ Δημητρόπουλος Α. ΟΠ, σελ. 41

¹⁹ Καρακώστας Ι, Το δίκαιο των ΜΜΕ, Αθήνα – Κομοτηνή, 2003, σελ. 3

και το αυτό δικαίωμα: η ελευθερία της έκφρασης της γνώμης διαμέσου του τύπου είναι ειδικότερη έκφανση της ελευθερίας της έκφρασης (παρ. 1), αφού αυτή περιλαμβάνει και την ελευθερία της έκφρασης και με άλλα μέσα. Η ελευθερία του περιεχομένου του δημοσιεύματος, η οποία περιλαμβάνει την ελευθερία έκφρασης της γνώμης²⁰. Συνεπώς, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, ο συντάκτης του κειμένου είναι φορέας της ελευθερίας της έκφρασης μέσω του τύπου, συνταγματικό δικαίωμα που του παρέχει και τη μεγαλύτερη δυνατή προστασία, αφού αποκτά μεγάλη δύναμη η γνώμη του, διαδιδόμενη σε μεγάλο αριθμό προσώπων μέσω του τύπου.

2. Συνεχίζοντας με την παράθεση των δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων μερών, θα αναφερθούμε τώρα σε αυτά του ιδιοκτήτη ή εκδότη του εντύπου μέσου: ο εκδότης / ιδιοκτήτης, εκτός από δημοσιογράφος είναι και επιχειρηματίας, αφού το έντυπο ως επιχείρηση τελεί υπό τη διεύθυνσή του.

α) Ως πρώτο δικαίωμα, του αναγνωρίζεται αυτό της τυπικής ελευθεροτυπίας, άρθρο 14 παρ. 2. Ειδικότερα, ο τύπος προστατεύεται, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, σ' αυτό το άρθρο ως θεσμός, αφού αποτελεί μέσο επηρεασμού της κοινής γνώμης και φορέα ιδεολογικών – πολιτικών τάσεων σε μια κοινωνία²¹. Για να μπορεί όμως ο τύπος να επιτελεί ακώλυτα το λειτούργημά του,

²⁰ Φίλιας Β, Το συνταγματικών δικαίωμα της Ελευθεροτυπίας και η κατά άρθρον 367 Π.Κ πρόσθετος προστασία, Αθήνα, 1966, σελ. 19

²¹ Παραράς Π, Σύνταγμα 1975 – Corpus I, Αθήνα – Κομοτηνή, , 1982, σελ. 13

κατοχυρώνεται η ελευθερία της εκδόσεως, ως ειδικότερη μορφή ελευθερίας του τύπου. Σ' αυτήν συμπεριλαμβάνεται²² η ελευθερία κάθε ατόμου (άρα και εδώ του συντάκτη) και κάθε ομάδας ατόμων να εκδώσουν οποτεδήποτε, οποιοδήποτε έντυπο, επομένως η απαγόρευση θεσπίσεως προσόντων ή προϋποθέσεων, προσωπικών ή πραγματικών, ηθικών ή υλικών προς έκδοση εντύπων. Από τα παραπάνω καθώς και ειδικότερα από τη ρητή απαγόρευση της λογοκρισίας και κάθε άλλου προληπτικού μέτρου, συνάγεται ότι απαγορεύεται η καθιέρωση οποιασδήποτε άδειας ή εγγυοδοσίας για την έκδοση εντύπου.

- β) Ο εκδότης / ιδιοκτήτης του εντύπου όμως είναι και φορέας της ουσιαστικής ελευθεροτυπίας²³, που αναφέρεται στην ακώλυτη διαμόρφωση του περιεχομένου του εντύπου. Πράγματι, ο εκδότης είναι φορέας της ελευθερίας του περιεχομένου ως ειδικότερη έκφανση της ελευθερίας του τύπου. Επίσης, στο ατομικό δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου, περιλαμβάνεται και η ελευθερία²⁴ καθορισμού, διατηρήσεως, αλλαγής και υλοποιήσεως του προσανατολισμού της εφημερίδας και γενικά του εντύπου. Φορέας αυτής της ελευθερίας προσανατολισμού του είναι ο φορέας του επιχειρηματικού κινδύνου, δηλαδή ο ιδιοκτήτης του εντύπου, ο οποίος όμως μπορεί να εξουσιοδοτήσει ορισμένους συντάκτες.

²² Δαγτόγλου Π, όπ. σελ. 484

²³ Κρίππας Γ, Η ελευθερία του Τύπου έναντι του δικαιώματος επί του ιδιωτικού Βίου (διδακτορική διατριβή), 1972, σελ. 26

²⁴ Δαγτόγλου Π, όπ. σελ. 484

γ) Επόμενο δικαίωμα, είναι αυτό της οικονομικής ελευθερίας, όπως αυτή προκύπτει από συνδυασμένη εφαρμογή των άρθρων 5 παρ. 1 και 106 παρ. 2 του Συντάγματος. Συγκεκριμένα, ο ιδιοκτήτης του εντύπου ως ιδιοκτήτης μιας επιχείρησης τύπου έχει την ελευθερία ιδρύσεως και διευθύνσεως επιχειρήσεως τύπου²⁵. Ο ελεύθερος τύπος και ιδίως η πολιτική εφημερίδα, ως συστατικό στοιχείο της δημοκρατίας, μπορεί να διατηρηθεί ελεύθερος²⁶ μόνο αν παραμείνει σε ιδιωτική ιδιοκτησία, αν δηλαδή οι φορείς του τύπου είναι συγχρόνως φορείς του επιχειρηματικού κινδύνου, αν και δεν είναι συγχρόνως φορείς του επιχειρηματικού κινδύνου, αν και δεν είναι απαραίτητο να είναι κερδοσκοπικά προσανατολισμένοι. Η ελευθερία του τύπου είναι λοιπόν η ελευθερία του ιδιωτικού τύπου. (Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι δεν επιτρέπεται στους φορείς δημόσιας εξουσίας να εκδίδουν έντυπα. Αλλά τα έντυπα αυτά δεν είναι ο «τύπος» του οποίου την ελευθερία διακηρύσσει το αρ. 14 παρ. 2).

δ) Τέλος, κατοχυρώνεται και η ελευθερία της ιδιοκτησίας, που προστατεύεται συνταγματικά στο αρ. 17 του Σ. Αυτό σημαίνει πως ο εκδότης μπορεί να προβαίνει σε πράξεις αναγκαίες για την προώθηση και προστασία των συμφερόντων της επιχείρησης τύπου ως ιδιοκτησίας του. Και εδώ όμως παρατηρείται το φαινόμενο της πλασματικής συρροής δικαιωμάτων. Η ελευθερία ίδρυσης της επιχείρησης θεμελιώνεται και στο άρθρο 5.1 υπό την

²⁵ Χρυσόγονος, όπ. σελ. 180

²⁶ Δαγτόγλου Π, όπ. σελ. 477

ειδικότερη ελευθερία της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επίσης η ελευθερία διευθύνσεως της επιχείρησης ως ιδιοκτησίας αποσκοπεί στην προάσπιση των συμφερόντων του σχετικά με την ιδιοκτησία (αρ. 17 Σ). Πάντως, την πληρέστερη προστασία δίνει η 14 παρ. 2.

3. Αντίστοιχα περίπου είναι και τα δικαιώματα του δημοσιογράφου που εργάζεται σε ραδιοτηλεοπτικό σταθμό με αυτά του συντάκτη κειμένου σε εφημερίδα. Ενώ όμως ο εργαζόμενος σε ραδιοτηλεοπτικό σταθμό έχει όλες τις ελευθερίες που απορρέουν από το μητρικό δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (αρ. 5.1), ο ίδιος δεν προστατεύεται με το άρθρο 14 παρ. 2. Και αυτό γιατί το ραδιόφωνο δεν υπάγεται στην έννοια του τύπου, όπως αυτή νοείται στο άρθρο 14.2. Προστατεύεται όμως με το άρθρο 14 παρ. 1, που κατοχυρώνει την ελεύθερη έκφραση των στοχασμών (εδώ) του δημοσιογράφου.

4. Και στην περίπτωση τέλος του ιδιοκτήτη του ραδιοτηλεοπτικού σταθμού ισχύουν τα ίδια δικαιώματα με αυτά του ιδιοκτήτη της εφημερίδας (δηλαδή η ελευθερία έκφρασης αρ. 14.1, και η ελευθερία της ιδιοκτησίας) εκτός από αυτό της παραγράφου 2 του άρθρου 14 για τους ήδη προαναφερθέντες λόγους.

iv. Τριτενέργεια

Ύστερα από αυτή την σύντομη αναφορά στα συνταγματικά δικαιώματα των εμπλεκόμενων μερών, μπορούμε να προχωρήσουμε στη συγκεκριμένη εφαρμογή τους. Προτού όμως προχωρήσουμε στην εφαρμογή τους, είναι σκόπιμο να δούμε κατά πόσο αυτά εφαρμογή τους, είναι σκόπιμο να δούμε κατά πόσο αυτά εφαρμόζονται στις

ιδιωτικές σχέσεις, εφόσον μεταξύ λογοκρίνοντας – λογοκρινομένου υπάρχει σχέση ιδιωτικού δικαίου. Ανακύπτει έτσι το ζήτημα της τριτενέργειας. Με τον όρο αυτό, η θεωρία εννοεί την²⁷ «προς τα πρόσωπα κατευθυνόμενη και κυρίως από την κρατική εξουσία πραγματοποιούμενη αμυντική νομική ενέργεια των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η οποία εξασφαλίζει την ακώλυτη άσκησή τους, εξαναγκάζοντας τις απειλητικές αντικοινωνικές δυνάμεις να απέχουν από κάθε προσβολή της ανθρώπινης αξίας»²⁸ «Τριτενέργεια» είναι η ενέργεια προς «τρίτους», δηλαδή προς τους ιδιώτες, καθόσον κατά την παραδοσιακή θεωρία τα ατομικά δικαιώματα κατευθύνονται μόνο κατά του κράτους και όχι κατά των ιδιωτών. Το πρόβλημα της τριτενέργειας²⁹ γεννάται μόνο στο πλαίσιο της παραδοσιακής δυαδιστικής έννομης τάξης, που διακρίνει αυστηρά το δημόσιο απ' το ιδιωτικό δίκαιο. Η τριτενέργεια αποτελεί αναγκαία και φυσική συνέπεια της θέσης των συνταγματικών κανόνων στη σύγχρονη ενιαία ανθρωπιστική έννομη τάξη. Η ενότητα της σύγχρονης έννομης τάξης εξαφανίζει την προβληματική της εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο «ιδιωτικό δίκαιο». Η εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων στις διαπροσωπικές σχέσεις βρίσκει τη νομική εξήγησή της μόνο στο πλαίσιο της ενιαίας ανθρωπιστικής έννομης τάξης. Στο ενιαίο αυτό ζήτημα παρέχουν λύση οι αρχές της βασικής ισχύος και του αιτιώδους των περιορισμών των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα και άρα εδώ και αυτό της ελευθερίας του τύπου

²⁷ Δημητρόπουλος Α. όπ. σελ. 87

²⁸ Δημητρόπουλος, Η συνταγματική προστασία του ανθρώπου από την ιδιωτική εξουσία, 1981/82, σελ. 151

²⁹ Δημητρόπουλος, όπ. σελ. 88 έπ.

εφαρμόζονται ως αμυντικά δικαιώματα στις ιδιωτικές σχέσεις, κατά το μέτρο που επιβάλλεται από την αιτιώδη συνάφεια. Για την άρση επομένως των διαπροσωπικών (μεταξύ ιδιωτών δηλαδή) αντιθέσεων, εφαρμόζεται το αμυντικό μονό περιεχόμενο του δικαιώματος³⁰. Η διαπροσωπική ενέργεια της αμυντικής αυτής λειτουργίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων επιβεβαιώθηκε και από τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001. Έτσι, στο άρθρο 25, παραγρ. 1, εδάφιο γ' ορίζεται πλέον ρητά ότι «τα δικαιώματα αυτά (τα θεμελιώδη) ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν».

Στην συγκεκριμένη περίπτωση η έννομη σχέση που συνδέει λογοκριτική – λογοκρινόμενο είναι ιδιωτικού δικαίου και συνήθως είναι αυτή της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας (648 ΑΚ). Κατά πάγια άποψη που ακολουθεί η νομολογία, σύμβαση εξαρτημένης εργασίας υπάρχει όταν ο εργαζόμενος αμείβεται με μισθό και επιπλέον υποβάλλεται σε εξάρτηση έναντι του εργοδότη του, που εκδηλώνεται με το δικαίωμα του τελευταίου να ασκεί έλεγχο και εποπτεία ως προς τον τόπο και τον χρόνο παροχής της εργασίας, παρέχοντας τις αναγκαίες εντολές και οδηγίες, οποίες είναι δεσμευτικές για τον εργαζόμενο, ο οποίος υποχρεούται να συμμορφωθεί σε αυτές³¹. Πρόκειται για το διευθυντικό δικαίωμα του εργοδότη.

5 Α) Η σύγκρουση των συνταγματικών δικαιωμάτων. Η θεσμική εφαρμογή τους στο πλαίσιο της εσωτερικής Λογοκρισίας.

³⁰ Δημητρόπουλος Α, όπ. σελ. 99

³¹ ΑΠ 977/2000, ΕΕΔ 60, σελ 215, Εφ.Αθ. 226/01 Ελλη 2001, σελ. 785

Αφού αναφέρθηκε και στο ζήτημα της τριτενέργειας όσων αφορά τη συγκεκριμένα έννομη σχέση (σύμβαση εξαρτημένης εργασίας) μπορούμε τώρα να ασχοληθούμε με τη σύγκρουση των συνταγματικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο αυτής της έννομης σχέσης.

Σύμφωνα με τη θεωρία, σύγκρουση των δικαιωμάτων υπό νομική έννοια είναι η ταυτόχρονη αναγνώριση και νόμιμη άσκηση των δικαιωμάτων περισσοτέρων φορέων κατά τρόπο ώστε η νόμιμη άσκηση του δικαιώματος του ενός να περιορίζει την επίσης νόμιμη άσκηση του δικαιώματος του άλλου³². Η νόμιμη άσκηση δικαιωμάτων όμως δε μπορεί να οδηγεί σε σύγκρουση. Στην πραγματικότητα ο ένας από τους δύο φορείς έχει θίξει τα δικαιώματα του άλλου. Σύγκρουση δικαιωμάτων σημαίνει την ταυτόχρονη ύπαρξη και νόμιμη άσκηση δύο ή περισσοτέρων δικαιωμάτων, τα οποία επειδή ακριβώς αναγνωρίζεται από το δίκαιο ότι υπάρχουν και ασκούνται κατά νόμιμο τρόπο, γι' αυτό και εμφανίζονται ότι συγκρούονται.

Τίθεται όμως το ερώτημα: Στο πλαίσιο της σύγχρονης έννομης τάξης πως είναι δυνατό το δίκαιο να επιδοκιμάζει και να αποδοκιμάζει ταυτόχρονα την ίδια συμπεριφορά; Και ποια είναι τότε να αποστολή του δικαίου σχετικά με την άρση αυτών των συγκρούσεων; Η σύγχρονη έννομη τάξη ρυθμίζει τα δικαιώματα όχι ως αλληλοσυγκρουόμενα, αλλά ως αρμονικά ασκούμενα δικαιώματα. Ο προορισμός του δικαίου είναι να επιβάλλει την αρμονική συμβίωση, δηλαδή να αίρει τις πραγματικές συγκρούσεις με νομικούς κανόνες.

Εν προκειμένω, έχουμε όντως αρμονική συνύπαρξη των συνταγματικών δικαιωμάτων. Συγκεκριμένα, οι ειδικότερες εκφάνσεις της ελευθερίας του τύπου, των οποίων είναι φορείς αυτοί, λαμβάνουν

³² Δημητρόπουλος, όπ. σελ. 238 έπ.

τέτοιο περιεχόμενο, ώστε να τελούν σε αρμονική συλλειτουργία μεταξύ τους. Δηλαδή η ελευθερία έκφρασης της γνώμης του συντάκτη διαμέσου του τύπου θα λάβει τέτοιο περιεχόμενο – περιορισμένο σε σχέση με το γενικό της περιεχόμενο, ώστε να μπορέσει να συνυπάρχει και να συλλειτουργεί με την ελευθερία διεύθυνσης της επιχείρησης του τύπου του εκδότη

B) Η θεσμική εφαρμογή των συνταγματικών δικαιωμάτων

Εκτός απ' την αρμονική συνύπαρξη, στην ορθή λύση της σύγκρουσης μας οδηγεί και η θεσμική εφαρμογή των δικαιωμάτων, δηλαδή η συγκεκριμένη εφαρμογή του δικαιώματος στο πλαίσιο μιας έννομης σχέσης ή ενός θεσμού³³. Από τον θεσμικού περιβάλλοντος η αλληλοσύνδεση δικαιώματος και θεσμού, οδηγεί στην αντιπαράθεσή τους, στην αντιπαράθεση υποκειμενικού και αντικειμενικού στοιχείου για την άρση των δημιουργούμενων αντιθέσεων.

Πρόκειται για αντίθεση δικαιώματος και θεσμού, μέσα στο οποίο ασκείται. Κριτήριο για το αν θα έχουμε θεσμική εφαρμογή των συνταγματικών δικαιωμάτων είναι η ουσιώδης συνάφεια ανάμεσα στο δικαίωμα και το θεσμό, δηλαδή η συνάντηση των περιεχομένων δικαιωμάτων και θεσμών σε ένα κοινό αντικειμενικό στοιχείο.

Εδώ πράγματι το συγκεκριμένο περιεχόμενο ενός άρθρου αποτελεί κοινό συστατικό αντικειμενικό στοιχείο και της ελευθερίας του τύπου του συντάκτη και του θεσμού της ελευθερίας της λειτουργίας των επιχειρήσεων του τύπου. Οπότε, οφείλουμε να

³³ Δημητρόπουλος, οπ.σελ. 252

εξετάσουμε σε τι βαθμό θα περιοριστεί το συνταγματικό δικαίωμα του δημοσιογράφου.

Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε πάλι το κριτήριο της ουσιώδους συνάφειας μεταξύ του περιορισμού και του κοινού αντικειμενικού στοιχείου αυτή τη φορά, δηλαδή αν τελούν σε σχέση αιτίου – αιτιατού. Μόνοι όσοι περιορισμοί επιβάλλονται από αυτό το κοινό αντικειμενικό στοιχείο είναι νόμιμοι, ενώ άλλοι συνιστούν προσβολή συνταγματικού δικαιώματος.

Εν προκειμένου, όσων αφορά το ζήτημα της εσωτερικής λογοκρισίας έχουν διατυπωθεί δύο απόψεις : Η μία είναι α) υπέρ του εκδότη του εντύπου και η άλλη υπέρ του β) συντάκτη του κειμένου.

α) Ο εκδότης, στο πλαίσιο της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας, ασκεί το διευθυντικό του δικαίωμα. Αυτό³⁴ του παρέχει τη δυνατότητα να διαμορφώνει το περιεχόμενο του εντύπου του οποίου προΐσταται και να προσδίδει συγκεκριμένη πολιτική ή άλλη κατεύθυνση σε αυτό. Απ' την πλευρά του ο δημοσιογράφος, ακριβώς επειδή ελεύθερα συμβλήθηκε με τον εργοδότη, οφείλει να ακολουθεί τις γενικές ή ειδικές οδηγίες του ως προς την εκτέλεση της εργασίας του και να δέχεται την εποπτεία ή τον έλεγχο που ασκεί ο εργοδότης του σ' αυτόν για να διαπιστώνει τη συμμόρφωσή του με τους όρους της σύμβασης³⁵. Επομένως ο συντάκτης οφείλει να ακολουθεί την πολιτική γραμμή του εντύπου, ακόμα κι αν αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις δικές του απόψεις³⁶ (διότι εν γνώσει του συνήψε σύμβαση αναλαμβάνοντας την υποχρέωση να τηρήσει τους όρους της

³⁴ Μον. Πρωτ. Αθ. 4185/1999, ΕΕΔ 52 (1993), σελ. 134

³⁵ ΑΠ 460/1980, ΕΕΔ 46 (1987), σελ. 167

³⁶ Κρίππας, όπ. σελ. 1998

σύμβασης). Αν όμως το περιεχόμενο του κειμένου δεν είναι σύμφωνο με τη γενική γραμμή αυτός επιβάλλεται και από την ελευθερία του τύπου ως θεσμού συνταγματικά κατοχυρωμένου και συγκεκριμένα απ' την ανάγκη ομαλής λειτουργίας της επιχείρησης. Διαφορετικά θα κατέρρεε η εσωτερική οργάνωση της επιχείρησης του τύπου κι έτσι δε θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί η συνταγματική επιταγή της ελευθεροτυπίας ως θεσμού, αφού δε θα λειτουργούσαν οι κατεξοχήν φορείς της – τα οργανωμένα έντυπα. Τέλος, υφίσταται και η απαιτούμενη (για την θεσμική εφαρμογή – προσαρμογή του δικαιώματος) αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της έννομης σχέσης και του θεμελιώδους δικαιώματος. Συνεπώς εδώ διαπιστώνεται ότι είναι νόμιμος ο περιορισμός της ελευθερίας του συντάκτη του κειμένου, ο οποίος έτσι αναγκάζεται να ακολουθεί τη γενικότερη γραμμή – κατεύθυνση του εκδότη του.

β) Υπάρχει όμως και η αντίθετη άποψη αυτή που τάσσεται υπέρ του συντάκτη του κειμένου. Σύμφωνα με αυτήν, ο εκδότης δεν έχει το δικαίωμα να επέμβει στο κείμενο του συντάκτη, αλλά μπορεί να δίνει μόνο γενικές κατευθυντήριες εντολές. Έτσι³⁷ ο συντάκτης μπορεί να διατηρεί την ελευθερία και ανεξαρτησία της γνώμης του. Έτσι, εξάλλου, διασφαλίζεται και η προστασία της ελευθεροτυπίας ως θεσμού, αφού πως είναι δυνατόν να υπάρχει ελευθεροτυπία, όταν το μεγαλύτερο μέρος των δημοσιευμάτων είναι κατευθυνόμενη από τη γενικότερη γραμμή του εκδότη του εντύπου και όταν ο δημοσιογράφος δεν είναι ελεύθερος να εκφράσει τις δικές του απόψεις, αλλά θα πρέπει να αναπαράγει αυτές του εκδότη – εργοδότη του; Συνεπώς μόνο αν ο συντάκτης διαμορφώνει το περιεχόμενο ελεύθερο και ανεπηρέαστο

³⁷ Κονταξής, όπ, σελ. 443

αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο ο θεσμός της ελευθεροτυπίας επιτελώντας έτσι την κύρια κοινωνική αποστολή της, δηλαδή την αντικειμενική πληροφόρηση του κοινού. Πόσο μάλλον, βέβαια, όταν ο εκδότης εξαναγκάζει τον συντάκτη να γράψει άρθρο που αντίκειται στις δικές του προσωπικές απόψεις. Από τα παραπάνω καθίσταται φανερό πως δεν υπάρχει ουσιώδεις συνάφεια ανάμεσα στο θεσμό (της ελευθεροτυπίας) και στο δικαίωμα (του εκδότη) και έτσι ο περιορισμός του δικαιώματος του συντάκτη κρίνεται παράνομος και αντισυνταγματικός. Πρόκειται δηλαδή για προσβολή συνταγματικού δικαιώματος.

6. Συμπέρασμα

Ύστερα από την παράθεση και των δύο απόψεων, τόσο αυτή που τίθεται υπέρ του του εκδότη / ιδιοκτήτη όσο και αυτή που τίθεται υπέρ του συντάκτη, καταλήγουμε στο εξής συμπέρασμα: Εφόσον πρόκειται για σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, ο εκδότης μπορεί να επεμβαίνει επί του περιεχομένου του άρθρου και να ζητά από τον συντάκτη να το μεταβάλει, μόνο όμως αυτό βρίσκεται σε καταφανέστατη αντίθεση με τη γενική κατεύθυνση – γραμμή του εντύπου. Όταν δηλαδή θα διασαλεύεται η εσωτερική οργάνωση του εντύπου και κινδυνεύει η εύρυθμη λειτουργία της ελευθεροτυπίας ως συνταγματικά προστατευομένου θεσμού. Σε κάθε άλλη περίπτωση ο συντάκτης μπορεί να διαμορφώνει ελεύθερα το περιεχόμενο των άρθρων του και ο εκδότης να αρκείται σε γενικές μόνο οδηγίες.

Στην περίπτωση ιδιοκτήτη ραδιοτηλεοπτικού σταθμού, όμως δεν εκφράζεται, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, το άρθρο 14.2, διότι ο τύπος όπως αυτός νοείται στο 14.2 δεν περιλαμβάνει το ραδιόφωνο και την

τηλεόραση. Έτσι δε γίνεται λόγος ούτε για υποκειμενικό δικαίωμα ελευθερίας του τύπου, ούτε για ελευθεροτυπίας θεσμό. Ο ιδιοκτήτης έχει τα δικαιώματα που απορρέουν από τα άρθρα 5.1, 106.2 και 17. Ο ιδιοκτήτης δικαιούται να μεταβάλει το περιεχόμενο, προκειμένου να εξυπηρετηθούν τα οικονομικά του συμφέροντα. Κατά αυτόν τον τρόπο, ασκεί πράγματι εσωτερική λογοκρισία. Ο περιορισμός αυτός είναι μάλιστα συνταγματικός, διότι υπάρχει αιτιώδης συνάφεια ανάμεσα στο συνταγματικό δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης και το θεσμό της ελεύθερης ανάπτυξης της επιχείρησης. Το περιεχόμενο της εκπομπής αποτελεί εκδήλωση της ελευθερίας της έκφρασης, καθόσον εξωτερικεύονται οι απόψεις του δημοσιογράφου. Όμως από την άλλη, η εκπομπή συνιστά στοιχείο της εύρυθμης λειτουργίας της επιχείρησης. Επομένως υπάρχει αιτιώδης συνάφεια ανάμεσα στο δικαίωμα και το θεσμό και έτσι καθίσταται συνταγματική η ασκούμενη λογοκρισία.

7. Βιβλιογραφία

Γεωργόπουλος Κ., Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 10^η έκδ., Αθήνα – Κομοτηνή 1999.

1. Δαγτόγλου Π., Ατομικά Δικαιώματα, 9^η εκδ., Αθήνα – Κομοτηνή 1991.
2. Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά Δικαιώματα – Γενικό Μέρος, Τόμος Γ' – Ημιτόμος Ι, Αθήνα – Θεσ/νίκη 2005.
3. Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά Δικαιώματα – Ειδικό Μέρος – Παραδόσεις συνταγματικού δικαίου ΤΟΜ ΙΙΙ, ΗΜ Β', Αθήνα 2005.
4. Καρακώστας Ι., Το Δίκαιο των ΜΜΕ, Αθήνα – Κομοτηνή 2003.
5. Κονταξής Αθ., Τύπος και Δίκαιο, Αθήνα 1989.

6. Κρίππας Γ., Η ελευθερία του Τύπου έναντι του Δικαιώματος επί του ιδιωτικού βίου (διδακτορική διατριβή), 1972.
7. Μάνεσης Αρ., Η συνταγματική προστασία της ελεύθερης κυκλοφορίας των εντύπων και η εφαρμογή της πράξης.
8. Παραράς Π., Σύνταγμα 1975 – Corpus, Αθήνα – Κομοτηνή 1982.
9. Φίλιας Β., Το συνταγματικό δικαίωμα της ελευθεροτυπίας και η κατά άρθρου 367 ΠΚ πρόσθετος προστασία, Αθήνα 1966.
10. Χρυσόγονος Κ, Ατομικά και κοινωνικά Δικαιώματα, 2^η έκδ., Αθήνα – Κομοτηνή 2002.

8. Πίνακας Νομολογίας

1. ΑΠ 691/1969, Τμ Β' ΕΕΔ 29 (1970), σελ. 148 «ανταποκριτής σε ημερήσια εφημερίδα της Πάτρας»
2. ΑΠ 1241.76, Το Σ 1977, σελ. 176
3. ΑΠ 48/1979, Τμ Β' ΕΕΔ 38 (1979), σελ. 536 «σύνταξη δελτίων πληροφοριών για το Υπ. Συντονισμού».
4. ΑΠ 460/1986, Τμ Β' ΕΕΔ 46 (1987), σελ. 166 «συντάκτης της εφημερίδας Μακεδονίας».
5. ΑΠ 1855/88, Τμ Β' ΔΕΝ 45 (1989), σελ. 605 «ανταποκριτής εσωτερικού σε εφημερίδα της Θεσ/νίκης».
6. Μον. Πρωτ. Αθ 4185/1993, ΕΕΔ 52 (1993), σελ. 134.
7. Μον. Πρωτ. Θεσ.2457/1996, ΕΕΔ 56 (1997), σελ. 133 «συλλογικές συμβάσεις συντακτών ιδιωτικών ραδιοτηλεοπτικών σταθμών».
8. ΑΠ 977/2000, Τμ Β' 2, ΕΕΔ 60 (2001), σελ. 1215 «δημοσιογραφικό εβδομαδιαίο περιοδικό στην Αθήνα».

9. Παράρτημα Ι

Περίληψη – Η εσωτερική λογοκρισία

Αρχικά προσπαθήσαμε να δώσουμε ένα σύντομο ορισμό και να αποσαφηνίσουμε έτσι κάποιους όρους – σημαντικούς για την εργασία όπως: εσωτερική λογοκρισία ή ελευθεροτυπία και συνεχίσαμε κάνοντας μια σύντομη ιστορική αναδρομή στο δικαίωμα της ελευθεροτυπίας στην Ελλάδα. Στη συνέχεια παραθέσαμε τα συνταγματικά δικαιώματα των εμπλεκόμενων μερών: τόσο του λογοκριτή, όσο και του λογοκρινόμενου. Έπειτα προχωρήσαμε στην αντιπαράθεση των δύο συγκρουόμενων δικαιωμάτων, λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι το ελληνικό Σύνταγμα προστατεύει τη λειτουργία του τύπου ως δημοκρατικό θεσμό. Μ' αυτόν τον τρόπο καταφέραμε να εξακριβώσουμε σε ποιο βαθμό μπορεί να περιοριστεί η ελευθερία έκφρασης του εκδότη. Αντίστοιχα πράξαμε και στην περίπτωση των δημοσιογράφων που εργάζονται σε ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς. Έτσι μπορέσαμε να διαπιστώσαμε πως ρυθμίζει το ελληνικό Σύνταγμα το ζήτημα της εσωτερικής λογοκρισίας.

Summary – Inner censorship

Firstly, we tried to define the basic notions of the project (censorship, press freedom) 2nd, we moved on making a short summary of the developing process of the right to press Freedom in Greece. Then we depict the constitutional rights of both the censor and the person who is subjected to censorship. Then we Focused on the implementation of these rights, bearing in mind that the Greek Constitution protects the function of press Freedom as a democratic institution. In this way, we managed to point out in which degree the editor's Freedom of expression can be restricted, and we did the same with the case of journalists working in T.V. and broadcasting stations.

In this way, we discovered how the Greek Constitution regulates the issue of inner censorship.

Βασικά Λήμματα

- εκδότης
- ελευθεροτυπία
- εσωτερική λογοκρισία
- θεσμική προσαρμογή
- σύγκρουση δικαιωμάτων
- τριτενέργεια
- τύπος

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Πλήρες κείμενο των δικαστικών αποφάσεων

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΙΚΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΝ

Υπαγωγή εις την εργατικήν διαδικασίαν Νόμου ΓΞΟΔ' πάσης εκ σχέσεως εργασίας πηγαζούσης ιδιωτικής αξιώσεως μισθωτού, ως τοιούτου νοουμένου του φυσικού προσώπου, του παρέχοντος εις οιονδήποτε πρόσωπον οιασδήποτε φύσεως εξηρημένην εργασίαν έναντι αμοιβής. – Αναγκαία η ύπαρξις λίαν στενής εξαρτήσεως. – Περίπτωσης ανταποκριτού αθηναϊκής εφημερίδος εις επαρχίαν.- Έλλειψις εξαρτήσεως εκ του εργοδότη. – Απαράδεκτος εκδίκασις αξιώσεων αυτού κατά την εργατικήν διαδικασίαν.

Επρόκειτο, εις την περίπτωσιν της κατωτέρω αποφάσεως του Αρείου Πάγου (υπό της οποίας επεκυρώθη η υπ' αριθ. 14513/1967 απόφασις του ως εφετείου δικάσαντος κατά την εργατικήν διαδικασίαν νόμου ΓΞΟΔ', ως ετροποποιήθη), περί παροχής εργασίας ανταποκριτού εις επαρχίαν αθηναϊκής εφημερίδος, κατήχθησαν δε εις δίκην αξιώσεις τούτου εκ της συμβάσεως μισθώσεως υπηρεσιών, ως και αξίωσις περί αποζημιώσεως του νόμου 2112/1920 περί καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας.

Δέχεται η αρεοπαγίτικη απόφασις, ότι υπό τα αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά δεν επρόκειτο περί εξηρημένης εργασίας κατά την έννοιαν του άρθρου 6 του νόμου 765/1943, εξ ου και ο ορισμός του μισθωτού (ίδετε και σημειώσεις μας εν ΕΕΔ 27, 1520, ένθα σημειούμεν ότι, ενώ υπάρχει η ανωτέρω διάταξις εργατικού νόμου, ορίζουσα την έννοιαν του μισθωτού, αρεοπαγίτικαί τινες αποφάσεις προσέφυγον εις το μη εννοούν ύπαρξιν εξαρτήσεως άρθρον 652 Α.Κ., ίνα συναγάγουν την έννοιαν της συμβάσεως εξηρημένης εργασίας) και ούτω αι αξιώσεις αυτού δεν ήσαν εκδικαστέαι κατά την ειδικήν εργατικήν διαδικασίαν του νόμου ΓΞΟΔ'/1911, ως ετροποποιήθη, υφισταμένης εκκρεμούς δίκης κατά την εισαγωγήν του Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας. (Ίδετε περί των κατά την

εργατικήν διαδικασίαν τόσον του νόμου ΓΞΟΔ', όσον και των άρθρων 691 επ. Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας, δυναμένων να εκδικασθώσιν αξιώσεων σημειώσεις μας εν ΕΕΔ 27, 1520 επ.). (Περί συμβάσεως περί παροχής εξηρημένης εργασίας ίδετε εκ των τελευταίων την Α.Π. 360/1969, εισηγητής Σπ. Γάγγας, ΕΕΔ 28, 987, ένθα εις σημειώσεις μας και λοιπαί).

Αρείου Πάγου 691/1969, Τμ. Β'

Προεδρεύων ο Αντιπρόεδρος κ. **Β. Πατσουράκος**

Εισηγητής ο Αρεοπαγίτης κ. **Ι. Γεωργακόπουλος**

Δικηγόροι οι κ.κ. Αλ. Τζιτζιλήρης, Μιχ. Βρανάς

Κατά το άρθρον 1 του κωδικοποιημένου νόμου ΓΞΟΔ', εις την υπ' αυτού καθιερουμένην διαδικασίαν υπάγεται πάσα εκ σχέσεως εργασίας πηγάζουσα ιδιωτική αξίωσις μισθωτού, ως τοιούτου κατά το άρθρον 6 του νόμου 765/1943 νοουμένου του φυσικού προσώπου, του παρέχοντος εις οιονδήποτε πρόσωπον οιασδήποτε φύσεως εξηρημένην εργασίαν έναντι αμοιβής.

Εξ άλλου, ως σαφώς προκύπτει εκ του αυτού άρθρου 1 του νόμου ΓΞΟΔ', εν συνδυασμώ προς το άρθρον 648 § 2 Α.Κ., η εις την σύμβασιν εργασίας απαιτουμένη προσωπική εξάρτησις του μισθωτού, ίνα αι εκ ταύτης πηγάζουσαι διαφοραί υπάγωνται εις την διαδικασίαν του νόμου τούτου, απαιτείται να είναι λίαν στενή, τοιαύτη δε στενή εξάρτησις υφίσταται, όταν ο παρέχων την εργασίαν υποβάλληται έναντι του εις όν αύτη παρέχεται εις νομικήν εξάρτησιν, εκδηλουμένην εν των δικαιώματι του εργοδότη του ασκείν εποπτείαν και έλεγχον εις την παροχήν εν γένει της εργασίας.

Εν προκειμένω, ως προκύπτει εκ της προσβαλλομένης αποφάσεώς του, το ως εφετείον δικάσαν Πρωτοδικεϊον, ανελέγκτως εκτιμών τας παρά των διαδίκων προσαχθείσας αποδείξεις, δέχεται, ότι εις τον ενάγοντα (ήδη αναιρεσειόντα), όστις ήτο δημοσιογράφος, μέλος της εν Πάτραις εδρευούσης «Ενώσεως Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Πελοποννήσου –

Ηπείρου – Νήσων» και ειργάζετο καθημερινώς κατά πλήρες ωράριον ως συντάκτης ύλης εις την εν Πάτραις εκδιδομένην ημερησίαν εφημερίδα «* *», την 22 Σεπτεμβρίου 1948 ανετέθησαν υπό του εναγομένου, ιδιοκτήτου και διευθυντού της ενταύθα εκδιδομένης ημερησίας εφημερίδος «* *», αντί αμοιβής δραχμών 750 μηνιαίως, τα καθήκοντα του ανταποκριτού της εν λόγω εφημερίδος του εν τη πόλει των Πατρών, την εν λόγω εργασίαν του παρέσχεν ο ενάγων τω εναγομένω έκτοτε συνεχώς μέχρι της 15 Οκτωβρίου 1965, ότε ο τελευταίος λόγω μετατροπής της ρηθείσης εφημερίδος του εις εβδομαδιαίαν, διέκοψε την μετά του ενάγοντος ως άνω συνεργασίαν του και έπαυσε να απασχολή τούτον ως ανταποκριτήν της εφημερίδος του εν Πάτραις. Η απασχόλησις του ενάγοντος ως ανταποκριτού της εν λόγω εφημερίδος συνίστατο εις την συλλογήν και αποστολήν κυρίως τηλεφωνικών και εκτάκτως τηλεγραφικών ανταποκρίσεων (ειδήσεων και πληροφοριών) επί των σοβαρωτέρων τοπικών ζητημάτων, τα οποία κατά την κρίσιν του ήσαν άξια δημοσιεύσεως, ως αφορώντα επίκαιρα γεγονότα, λαβόντα χώραν εν Πάτραις και δυνάμενα να κινήσουν το ενδιαφέρον των αναγνωστών της ρηθείσης εφημερίδος. Εν τη εκτελέσει της εργασίας του ταύτης ο ενάγων, διαμένων εν Πάτραις, ήτοι μακράν των Αθηνών, έδρας της εφημερίδος «* *», δεν ετέλει εις ουδεμίαν δέσμευσιν ή περιορισμόν ούτε ως προς τον τόπον, ένθα έδει να ευρίσκεται ούτος δια την συλλογήν πληροφοριών, ούτε ως προς τον χρόνον, καθ' όν έδει να εργάζεται, ούτε και ως προς την εκλογήν των θεμάτων, δι' ά αι ανταποκρίσεις του, αλλ' ενήργει κατά το δοκούν αυτώ, εργαζόμενος ελευθέρως και ρυθμίζων αυτοβούλως τον χρόνον και τον τρόπον της απασχολήσεώς του, εν συναρτήσει προς την κατά πλήρες ωράριον, ως ειρήται, εργασίαν του ως τακτικού συντάκτου της εφημερίδος «* *». Η μόνη υποχρέωσις, ήν είχεν ο ενάγων, ήτο, ότι έδει να ακολουθή εν διατυπώσει των ειδήσεων και ρεπορτάζ επί των επικαίρων θεμάτων την

γενικὴν πολιτικὴν κατεύθυνσιν τῆς εφημερίδος τοῦ εναγομένου, συμφώνως πρὸς τὰς σχετικὰς υποδείξεις τοῦ τελευταίου. Ὑπὸ τὰ προεκτεθέντα ταῦτα περιστατικὰ ἡ μεταξὺ τῶν διαδίκων σύμβασις δὲν ἦτο τοιαύτη περὶ παροχῆς ἐξηρητημένης ἐργασίας, ὑπὸ τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης σκέψεως ἐκτεθείσαν ἔννοιαν. Οὕτω ἀποφηνάμενον καὶ τὸ ὡς ἐφετεῖον δικάσαν Πρωτοδικεῖον καὶ ἀπορρίψαν κατὰ μεταρρῦθμισιν τῆς πρωτοδίκου ἀποφάσεως, δι' ἀποδοχῆς τῆς ἐκ τῶν ἀντιθέτων ἐφέσεων τοιαύτης τοῦ εναγομένου, τὴν κατὰ τὴν διαδικασίαν τοῦ κωδικοποιημένου νόμου ΓΞΟΔ' ἐκδικασθεῖσαν ἀγωγὴν τοῦ ἀναιρεσειόντος, καθ' ὅσον διώκει τὴν καταβολὴν διαφορὰς ἀποδοχῶν καὶ δώρων εορτῶν δι' ἐξηρητημένην ἐργασίαν, ὀρθῶς τὰς διαληφθείσας διατάξεις ἠρμῆνευσε καὶ ἐφήρμοσε καὶ οὐδαμῶς ταύτας ἐκ πλαγίου παρεβίασε, διαλαβὸν ἐν τῇ προσβαλλομένη ἀποφάσει τοῦ πλήρη καὶ οὐδεμίαν ἐνέχουσιν ἀντίφασιν αἰτιολογίαν, καθιστώσαν ἐφικτὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐλεγχὸν τῆς ὀρθῆς υπαγωγῆς τῶν δεκτῶν γενομένων περιστατικῶν εἰς τὰς ἐφαρμοσθείσας διατάξεις καὶ ἀπορριπτέοι, ὡς ἀβάσιμοι, οἱ πρῶτος καὶ δεῦτερος λόγος ἀναιρέσεως.

Ἀρείου Πάγου 48/1979, Τμ. Β'

Προεδρεύων ὁ Ἀντιπρόεδρος κ. **Ν. Χριστούλας**

Εισηγητὴς ὁ Ἀρεοπαγίτης κ. **Παν. Λογοθέτης**

Δικηγόροι οἱ κ.κ. Δημ. Παντερμαλῆς, Πέτρος Κυριαζῆς, Πάρεδρος Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν διατάξεων τῶν ἀρθρῶν 648 καὶ ἐπ. καὶ 681 καὶ ἐπ. Α.Κ. καὶ τοῦ κυρωθέντος δια τῆς ὑπ' ἀριθ. 324 τῆς 30/30 Μαΐου 1946 π.υ.σ. ἀρθρ. 6 τοῦ ν.765/1943 σαφῶς προκύπτει ὅτι σύμβασις μὲν παροχῆς ἐξηρητημένης ἐργασίας υφίσταται ὅταν, κατὰ τοὺς ὅρους τῆς περὶ ταύτης συμφωνίας, οἱ συμβαλλόμενοι ἀποβλέπουν εἰς τὴν παροχὴν τῆς συμφωνηθείσης ἐργασίας τοῦ ἐξ αὐτῶν ἐκμισθωτοῦ τῆς ἀνευ περαιτέρω ἐυθύνης τοῦ πρὸς ἐπίτευξιν, δια ταύτης, ὀρισμένου ἀποτελέσματος, αἱ δε

παρεχόμεναι παρά του εξ αυτών εργοδότη οδηγίαί περί του τρόπου, τόπου και χρόνου παροχής της εργασίας είναι δεσμευτικάί δια τον εργαζόμενον, υποχρεούμενον να ακολουθή ταύτας και να δέχεται την άσκησιν ελέγχου προς διαπίστωσιν της προς αυτάς συμμορφώσεώς του και της εν γένει επιμελούς και συμφώνου προς τας δοθείσας οδηγίας εκτελέσεως της εις αυτόν ανατεθείσης εργασίας, μίσθωσις δε έργου υφίσταται όταν οι συμβαλλόμενοι αποβλέπουν εις την επίτευξιν του συμφωνηθέντος τελικού αποτελέσματος, η πραγμάτωσις του οποίου επιφέρει την αυτόματον λύσιν της μεταξύ αυτών σχέσεως (Α.Π. 122, 588/1977) (*). Εν προκειμένω, ως προκύπτει εκ της προσβαλλομένης αποφάσεως, το Εφετείον εδέχθη, μετ' ανέλεγκτον εκτίμησιν των αποδείξεων, ότι ο αναιρεσείων δημοσιογράφος, κατόπιν αλληπαλλήλων συμβάσεων μετά του αναιρεσιβλήτου, εχρησιμοποιήθη από του έτους 1956 μέχρι της 31.1.1974 αρχικώς εις το Υπουργείον Συντονισμού και ακολούθως εις το Υπουργείον Προγραμματισμού και Κυβερνητικής Πολιτικής ως ειδικός συνεργάτης των Υπουργείων τούτων δια την σύνταξιν δελτίων πληροφοριών προς επίτευξιν των σκοπών του Υπουργείου, έναντι αμοιβής κατ' αποκοπήν εκάστοτε δια των συμβάσεων καθοριζομένης, ότι αι υπηρεσίαι αυτού, έχοντος ειδικάς γνώσεις δυναμένας να συντρέξωσι το έργον του Υπουργείου, συνίσταντο εις την συλλογήν των εις τον ημερήσιον και περιοδικόν τύπον και εκ των ειδησεογραφικών πρακτορείων λαμβανομένων ειδήσεων, των αναφερομένων εις το έργον του Υπουργείου και την κατάταξιν αυτών προς σύνταξιν του ημερησίου δελτίου τύπου, χωρίς να υπόκειται εις ωράριον εργασίας και ότι η επεξεργασία και κατάταξις του συγκεντρουμένου υλικού εγένετο κατά τας παρεχομένας εκάστοτε οδηγίας υπό της υπηρεσίας

* ΕΕΔ 36, 435 και 573 βλ. και Ολομ. Α.Π. 713/1978 (ΕΕΔ 37, 810, όπου και εισαγωγικό σημείωμα).

δημοσίων σχέσεων, αίτινες όμως αφεώρων την παραγωγή του αποτελέσματος, ήτοι την σύνταξιν του δελτίου κατά τρόπον συντρέχοντα τους επιδιωκομένους σκοπούς του Υπουργείου, ακολούθως δε έκρινε ότι υπό τα αποδειχθέντα ταύτα πραγματικά περιστατικά αι προαναφερθείσαι μεταξύ των διαδίκων συμβάσεις ήσαν συμβάσεις έργου και ουχί εξηρημένης εργασίας και μετ' εξαφάνισιν της αντιθέτως κρινάσης πρωτοδίκου αποφάσεως απέρριψε την προϋποθέτουσαν σύναψιν μεταξύ των διαδίκων συμβάσεως εξηρημένης εργασίας αγωγήν του αναιρεσείοντος. Ούτως αποφανθέν το Εφετείον το μεν ορθώς ηρμήνευσε και εφήρμοσε τας διατάξεις των άρθρων 648 επ. και 681 επ. Α.Κ., το δε επαρκείς σαφείς και μη προς αλλήλας αντιφασκούσας αιτιολογίας περιέλαβεν εν τη αποφάσει του, διό είναι απορριπτέοι, ως αβάσιμοι, οι περί του εναντίου εκ του άρθρ. 559 αριθ. 1 και 19 Κώδ. Πολ. Δικ. πρώτος, δεύτερος και πέμπτος λόγοι αναιρέσεως. Εξ άλλου, εφ' όσον τα ως άνω δεκτά παρά της προσβαλλομένης αποφάσεως γενόμενα στηρίζουν αυτοτελώς το διατακτικόν της, ματαία αποβαίνει η έρευνα του τρίτου λόγου αναιρέσεως, δι' ού πλήττεται δι' ασφαμένην ερμηνείαν και εφαρμογήν της διατάξεως του άρθρ. 18 § 2 του β.δ. της 10.2.1951 «περί Οργανισμού του Υπουργείου Συντονισμού» η προσβαλλομένη απόφασις, καθ' ό μέρος, δι' επαλλήλου σκέψεως, εδέχθη ότι κατά την διάταξιν ταύτην παρέχεται η ευχέρεια εις τον Υπουργόν του Συντονισμού να προσλαμβάνη ιδιώτας ως ειδικούς συνεργάτας μόνον δια συμβάσεως έργου. (Επικυρώνει την Ε.Α. 8127/1974) (**).

** Η ακόλουθη σκέψη, χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον, παραλείπεται.

ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σύμβαση εξηρτημένης εργασίας. – Υποχρέωση του μισθωτού να παρέχει την συμφωνηθείσα εργασία κατά τις οδηγίες του εργοδότη, ο οποίος δικαιούται να ασκεί έλεγχο και εποπτεία.- Όταν ο μισθωτός δεν υποβάλλεται σε έλεγχο και εποπτεία, πρόκειται περί συμβάσεως ανεξαρτήτων υπηρεσιών.- Σύμβαση εξηρτημένης εργασίας υπάρχει και όταν ο μισθωτός λόγω των γνώσεών του, για τις οποίες ακριβώς προσλαμβάνεται, αναπτύσσει πρωτοβουλία.- Δεν είναι απαραίτητο η εξηρτημένη εργασία να παρέχεται κατά κύριο επάγγελμα.- Εφετειακή απόφαση χαρακτηρίσασα τη σχέση δημοσιογράφου με ημερήσια εφημερίδα σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών.- Αναίρεση για ελαττωματικές αιτιολογίες.

Κυριότερες διατάξεις: Α.Κ. άρθρ. 648, 652, Ν.765/1943 άρθρ. 6 (Π.υ.σ. 324/30.5.1946). Π.δ. 284/1974 άρθρ. 3 παρ. 1 (π.δ. 1029/1977 άρθρ. 1).

Αρείου Πάγου 460/1986, Τμ. Β'

Προεδρεύων ο Αντιπρόεδρος κ. **Ιω. Γουρνάς**

Εισηγητής ο Αρεοπαγίτης κ. **Ιω. Γρίβας**

Δικηγόροι οι κ.κ. Γ.Β. Μαγκάκης, Γ. Πατρινός, Στ. Χατζηαποστόλου

Από τις διατάξεις των άρθρων 648 και 652 Α.Κ., ως και 6 του κυρωθέντος με την υπ' αριθ. 324/30.5.1946 πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου, ν.765/1943 προκύπτει, ότι σύμβαση εξηρτημένης εργασίας, για την οποία έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας υπάρχει, όταν ο μισθωτός υποχρεούται να παρέχει την συμφωνηθείσα εργασία κατά τις οδηγίες του εργοδότη ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο παροχής αυτής, και ο τελευταίος δικαιούται να ασκεί έλεγχο και εποπτεία, για τη διαπίστωση της συμμορφώσεως του μισθωτού προς αυτές.

Στην περίπτωση που ο μισθωτός δεν υποβάλλεται στον έλεγχο και την εποπτεία του εργοδότη, τότε πρόκειται για σύμβαση μισθώσεως ανεξαρτήτων υπηρεσιών. Εξ άλλου, υπάρχει σύμβαση εξηρημένης εργασίας και όταν ο μισθωτός, λόγω των γνώσεών του για τις οποίες ακριβές προσλαμβάνεται, αναπτύσσει πρωτοβουλία ως προς τον τρόπο της εργασίας του, που απαιτείται εκ της φύσεώς της και της ιδιότητος του μισθωτού. Τέλος κατά το άρθρ. 3 § 1 του π.δ. 284/1974 όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 του π.δ. 1029/1977 στην ασφάλιση του Ταμείου Συντάξεων Προσωπικού Εφημερίδων Αθηνών και Θεσσαλονίκης, υπάγονται υποχρεωτικώς και αυτοδικαίως τα πρόσωπα που παρέχουν κατά κύριο επάγγελμα εξηρημένη εργασία με μισθό, στις εκδιδόμενες στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη ημερήσιες εφημερίδες με την ειδικότητα των συντακτών ... κλπ.

Στην προκειμένη περίπτωση το Εφετείο δέχθηκε με την προσβαλλομένη απόφασή του, ότι ο ενάγων που είναι δημοσιογράφος (συντάκτης) και τακτικό μέλος του επαγγελματικού Σωματείου «'Ενωσις Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών» (Ε.Σ.Η.Ε.Α.), με την από 20 Νοεμβρίου 1981 σύμβασή του με το νόμιμο εκπρόσωπο της εναγομένης εταιρείας, η οποία εκδίδει στη Θεσσαλονίκη την καθημερινή πρωινή πολιτική εφημερίδα με τον τίτλο «Μακεδονία», ανέλαβε ως συντάκτης, την σύνταξη καθημερινής στήλης της Εφημερίδος, με τον τίτλο «Πολιτικολογίες», που καλύπτει την τρίτη σελίδα αυτής. Ότι με μεταγενέστερη δε συμφωνία, ανέλαβε την σύνταξη και άλλης εβδομαδιαίας στήλης που δημοσιεύεται στην αυτή εφημερίδα και έχει ως αντικείμενο την πολιτική ανάλυση επικαίρων γεγονότων γενικού ενδιαφέροντος, κατ' απόλυτο εκλογή του ενάγοντος και ότι η μορφή και το περιεχόμενο της στήλης αυτής, δηλαδή ο πρωτότυπος και πνευματώδης σχολιασμός της καθημερινής πολιτικής ζωής, ήσαν αποκλειστική ιδέα του ενάγοντος, την

οποία δέχθηκε η εναγομένη και του ανέθεσε την υλοποίηση αυτής. Ότι η αμοιβή του ενάγοντος για την εργασία του αυτή, δεν καθορίστηκε με την αρχική μεταξύ των συμφωνία, αλλά αφήθηκε να καθορισθεί αργότερα. Ότι την παραπάνω εργασία του, ο ενάγων προσέφερε στην εναγομένη στα γραφεία της στην Αθήνα, όπου ήτο υποχρεωμένος να παραδίδει καθημερινώς τη σχετική ύλη, η οποία απεστέλλετο στη συνέχεια στη Θεσσαλονίκη για δημοσίευση στην παραπάνω εφημερίδα. Ότι κατά την εκτέλεση της εργασίας αυτής, ο ενάγων διέμενε στην Αθήνα μονίμως, ήτοι μακριά από τη Θεσσαλονίκη που είναι η έδρα της εφημερίδος, δεν ετέλει δε σε καμία δέσμευση ή περιορισμό ούτε ως προς τον τόπο που έπρεπε να ευρίσκεται αυτός για τη συλλογή στοιχείων και πληροφοριών, ούτε ως προς το χρόνο που έπρεπε να εργάζεται, ούτε ως προς την εκλογή των θεμάτων για τα οποία η σύνταξή του, αλλά ενεργούσε κατά το δοκούν εργαζόμενος ελεύθερα και ερρύθμιζε αυτοβούλως το χρόνο και τον τόπο της απασχόλησής του, σε συνάρτηση και ως προς την σύγχρονο εργασία του ως συντάκτου στην εφημερίδα ΝΕΑ στην Αθήνα. Ότι η μόνη ίσως υποχρέωση που είχε ο ενάγων ήτο ότι έπρεπε να ακολουθεί στη διατύπωση των ρεπορτάζ των ειδήσεων επί των επικαίρων θεμάτων την γενική πολιτική κατεύθυνση της εφημερίδος της εναγομένης. Αι ελεύθεροι ιδέαι του ενάγοντος για τη σύνταξη της σχετικής στήλης «Πολιτικολογίες» καμία δέσμευση υφίσταντο εν όψει της πλήρους αποδεσμεύσεως αυτού εξ ωραρίου και αποστολής έτοιμης της εκάστοτε ύλης του από την Αθήνα στην διεύθυνση της εφημερίδος στην Θεσσαλονίκη. Η εναγομένη δεν τηρούσε καρτέλα για το χρόνο πρόσληψης, την ειδικότητα και τον μισθό του ενάγοντος, όπως για το λοιπό προσωπικό, ούτε ασφάλισε τον ενάγοντα για την απασχόλησή του στο Ταμείο Συντάξεων Προσωπικού Εφημερίδων Αθηνών – Θεσσαλονίκης, στο οποίο υπάγονται υποχρεωτικώς τα παρέχοντα κατά κύριο επάγγελμα εξηρητημένη εργασία πρόσωπα μεταξύ των οποίων και

του συντάκτου. Και ότι ναι μεν για το χρονικό διάστημα από 20.11.1981 μέχρι 20.8.1982 κατά το οποίο απησχολήθη ο ενάγων στην εφημερίδα «Μακεδονία» ως συντάκτης, απεφασίσθη η ασφάλιση αυτού στο εν λόγω ταμείο με την υπ' αριθ. 824/2.12.1982 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, τούτο όμως έγινε κατόπιν αιτήσεως του ιδίου και όχι της εναγομένης, ούτε δε η ασφάλιση αυτή ανεγνωρίσθη από την εναγομένη, έτσι ούτε αυτή αποδεικνύει την ύπαρξη εξηρημένης εργασίας, αφού για την ασφάλιση στο εν λόγω ταμείο, υπάγονται τα πρόσωπα που παρέχουν κατά κύριον επάγγελμα εργασία με μισθό στις εφημερίδες, χωρίς τον προσδιορισμό της εργασίας ως εξηρημένης. Ότι η κατά τα άνω απασχόληση του ενάγοντος διήρκεσε μέχρι της 27.8.1982, οπότε η εναγομένη έπαυσε να δέχεται τα αποστελλόμενα σε αυτή χειρόγραφα για δημοσίευση στην εφημερίδα της. Με τα δεδομένα αυτά έκρινε το Εφετείο, ότι δεν πρόκειται για σύμβαση εργασίας εξηρημένης, αλλά για σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών, που δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις περί εργατικής νομοθεσίας και δι' επικυρώσεως της πρωτοδίκου αποφάσεως, απέρριψε ως αβάσιμο την αγωγή που ζητούσε επιδίκαση απαιτήσεων από σύμβαση εξηρημένης εργασίας, έτσι όμως το Εφετείο διέλαβε στην απόφασή του αντιφατικές, ασαφείς και ανεπαρκείς αιτιολογίες, στο παραπάνω ζήτημα, της παροχής εξηρημένης ή μη εργασίας, που ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης, ειδικότερα ενώ δέχεται στην αρχή ότι δεν υφίστατο δέσμευση του ενάγοντος, ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο παροχής της εργασίας του, στη συνέχεια δέχεται την ύπαρξη ωρισμένων περιστατικών από τα οποία η συνδέουσα τους διαδίκους σχέση μπορούσε να χαρακτηριστεί ως παροχή εξηρημένης εργασίας, όπως, ότι ο ενάγων ήτο υποχρεωμένος καθημερινώς να παραδίδει τη σχετική ύλη στα γραφεία της εναγομένης στην Αθήνα, ότι «ίσως» είχε υποχρέωση ο ενάγων να ακολουθεί στη διατύπωση των ρεπορτάζ των

ειδήσεων στα επίκαιρα θέματα την γενική πολιτική κατεύθυνση της εφημερίδος της εναγομένης, ότι με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου Συντάξεων Προσωπικού Εφημερίδων Αθηνών, Θεσσαλονίκης απεφασίσθη η ασφάλισις του ενάγοντος στο εν λόγω ταμείο για την ανωτέρω εργασία του, ότι για την ασφάλιση αυτή απαιτείται παροχή εξηρημένης εργασίας, ότι για την εν λόγω εργασία του ενάγοντος συνεφωνήθη μισθός κατά μήνα. Εξ άλλου την εξάρτηση δεν αίρει το περιστατικό της αναπτύξεως πρωτοβουλίας από τον μισθωτό ως προς τον τρόπο παροχής της εργασίας, ούτε απαιτείται όπως αυτή παρέχεται κατά κύριο επάγγελμα, αφού σύμβαση εξηρημένης εργασίας μπορεί να συναφθεί και από τον ανεξάρτητον επαγγελματίαν. Μετά από αυτά, καθίσταται η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση αναιρετέα, κατά το άρθρο 559 αριθ. 19 Κώδ. Πολ. Δικ., και τους βάσιμους περί τούτου 4^ον και 1^ον λόγους αναιρέσεως τοιαύτη έννοια έχοντας. (Αναιρεί την 10.071/1983 Εφετ. Αθηνών και παραπέμπει στο Δ' Τμήμα).

Σύμβαση εργασίας

δημοσιογράφου

Σύμβαση εξηρημένης εργασίας για την οποία έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας υπάρχει όταν ο μισθωτός υποχρεούται να παρέχει την συμφωνηθείσα εργασία κατά τις οδηγίες του εργοδότη ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο παροχής αυτής. Στην περίπτωση που ο μισθωτός δεν υποβάλλεται στον έλεγχο και την εποπτεία του εργοδότη, πρόκειται για σύμβαση μισθώσεως ανεξαρτήτων υπηρεσιών.- Σύμβαση εξηρημένης εργασίας υπάρχει και όταν ο μισθωτός, λόγω των ειδικών γνώσεών του, για τις οποίες και προσλαμβάνεται, αναπτύσσει, ως προς τον τρόπο της εργασίας, πρωτοβουλία η οποία απαιτείται εκ της φύσεως της εργασίας και της ιδιότητας του μισθωτού.- Περίπτωση δημοσιογράφου – ανταποκριτού εσωτερικού εφημερίδος.- Αναίρεση αποφάσεως λόγω ελλείψεως νομίμου βάσεως.

Αρείου Πάγου 1855/88 Τμ. Β'

Εισηγητής: Ι. ΧΡΗΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Δικηγόροι: Λ. Μπελίτσας, Θ. Παπασταθόπουλος

Από τις διατάξεις των άρθρων 648 και 652 ΑΚ, ως και 6 του κυρωθέντος με την 324/30.5.46 ΠΥΣ Ν.765/43, προκύπτει ότι σύμβαση εξηρημένης εργασίας, για την οποία έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας υπάρχει, όταν ο μισθωτός υποχρεούται να παρέχει την συμφωνηθείσα εργασία κατά τις οδηγίες του εργοδότη ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο παροχής αυτής, και ο τελευταίος δικαιούται να ασκεί έλεγχο και εποπτεία, για τη διαπίστωση της συμμορφώσεως του μισθωτού προς αυτές. Στην περίπτωση που ο μισθωτός δεν υποβάλλεται στον έλεγχο και την εποπτεία του εργοδότη, τότε πρόκειται για σύμβαση μισθώσεως ανεξαρτήτων υπηρεσιών. Εξ άλλου, υπάρχει σύμβαση εξηρημένης εργασίας και όταν ο μισθωτός, λόγω των γνώσεών του, για τις οποίες

ακριβώς προσλαμβάνεται, αναπτύσσει ως προς τον τρόπο της εργασίας του πρωτοβουλία, που απαιτείται εκ της φύσεώς της και της ιδιότητος του μισθωτού.

Στην προκειμένη περίπτωση το Εφετείο με την προσβαλλομένη απόφασή του δέχθηκε τα ακόλουθα: Ο νόμιμος εκπρόσωπος της αναιρεσιβλήτου εναγομένης, που εκδίδει την ημερήσια απογευματινή εφημερίδα «Β» ανέθεσε στις 1.1.83 στον αναιρεσείοντα ενάγοντα, που είναι επαγγελματίας δημοσιογράφος, εγκατεστημένος στη Θεσσαλονίκη, τα καθήκοντα του ανταποκριτού εσωτερικού της εφημερίδος της, με μισθό 10.000 δραχμές κατά μήνα. Με την ιδιότητα αυτή ο αναιρεσειών προσέφερε στην αναιρεσίβλητη τις υπηρεσίες του μέχρι τις 16.1.84, όταν η τελευταία διέκοψε τη συνεργασία που είχε μαζί του. Η συνεργασία αυτή συνίστατο στην αποστολή από τον αναιρεσείοντα, είτε με τηλέφωνο είτε με τέλεξ, μέσω του γραφείου που διατηρεί η αναιρεσίβλητη στη Θεσσαλονίκη, ανταποκρίσεων προς την εφημερίδα της για θέματα κυρίως αστυνομικών και δικαστικών ειδήσεων της Θεσσαλονίκης, τα οποία κατά την κρίση του ήταν άξια δημοσιεύσεως και μπορούσαν να κινήσουν το ενδιαφέρον των αναγνωστών της πιο πάνω εφημερίδος. Στην εκτέλεση της παραπάνω εργασίας του ο αναιρεσειών, που έμενε μακριά από την έδρα της επιχειρήσεως της αναιρεσιβλήτου και από τον τόπο εκδόσεως της εφημερίδος της, δεν είχε καμιά δέσμευση ή περιορισμό από την αναιρεσίβλητη ούτε ως προς τον τόπο στον οποίο έπρεπε να βρίσκεται για να συγκεντρώνει τις ειδήσεις που αποτελούσαν το αντικείμενο των ανταποκρίσεών του, ούτε ως προς το χρόνο κατά τον οποίο έπρεπε να εργάζεται, ούτε ως προς την εκλογή των θεμάτων των ανταποκρίσεών του. Η μόνη υποχρέωση που είχε ο αναιρεσειών προς την αναιρεσίβλητη ήταν να ακολουθεί στη διατύπωση των ανταποκρίσεων και των ειδήσεων που έστελνε στην πιο πάνω εφημερίδα της, την γενική πολιτική γραμμή της. Με

βάση τις παραδοχές αυτές το Εφετείο έκρινε ότι δεν πρόκειται για σύμβαση εξηρημένης εργασίας και συνεπώς δεν έχουν σ'αυτήν εφαρμογή οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας και, μετά από εξαφάνιση της πρωτοδίκου αποφάσεως, απέρριψε ως αβάσιμη την αγωγή, με την οποία ο αναιρεσείων ζητεί επιδίκαση απαιτήσεων από σύμβαση εξηρημένης εργασίας. Έτσι που αποφάνθηκε το Εφετείο διέλαβε στην προσβαλλομένη απόφασή του αντιφατικές, ασαφείς και ανεπαρκείς αιτιολογίες στο παραπάνω ζήτημα της παροχής από τον αναιρεσείοντα εξηρημένης ή μη εργασίας, που ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης. Ειδικότερα, ενώ δέχεται στην αρχή ότι δεν υπήρχε δέσμευση του αναιρεσείοντος, ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο παροχής της εργασίας, στη συνέχεια δέχεται την ύπαρξη ορισμένων περιστατικών από τα οποία η συνδέουσα τους διαδίκους σχέση μπορούσε να χαρακτηριστεί ως παροχή εξηρημένης εργασίας, όπως, ότι ο αναιρεσείων ήταν υποχρεωμένος να αποστέλλει τακτικώς μέσω του γραφείου που διατηρεί στη Θεσσαλονίκη η αναιρεσίβλητη τις ανταποκρίσεις του για την εφημερίδα της με χρήση τηλεφώνου ή τέλεξ και ότι είχε υποχρέωση να ακολουθεί στη διατύπωση των ανταποκρίσεων και των ειδήσεων που έστελνε για την πιο πάνω εφημερίδα της αναιρεσιβλήτου τη γενική πολιτική γραμμή αυτής. Επί πλέον δέχεται το Εφετείο ότι συμφωνήθηκε να αμείβεται ο αναιρεσείων και αμειβόταν πράγματι με μισθό. Εν όψει των ανωτέρω είναι βάσιμος ο λόγος αναιρέσεως που αποδίδει στην προσβαλλομένη απόφαση την πλημμέλεια του αριθμού 19 του άρθρου 559 Κ.Πολ.Δικ. και ειδικότερα της ελλείψεως νομίμου βάσεως λόγω ανεπαρκών, ασαφών και αντιφατικών αιτιολογιών και πρέπει να αναιρεθεί η προσβαλλομένη απόφαση, κατά παραδοχή του πρώτου λόγου αναιρέσεως. Αφού δε αναιρείται η προσβαλλομένη απόφαση πρέπει η κρινόμενη υπόθεση, που έχει ανάγκη διευκρινίσεως, να παραπεμφθεί σύμφωνα με το άρθρο 580 παράγρ. 3⁽¹⁾.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ – ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ

Ως δημοσιογράφοι – συντάκτες ραδιοτηλεοπτικών σταθμών θεωρούνται όσοι προσφέρουν τις υπηρεσίες τους για τη διεύθυνση ή σύνταξη δημοσιογραφικής ύλης, δηλ. οι διευθυντές συντάξεως, αρχισυντάκτες, συντάκτες επί της ύλης, άλλοι συντάκτες γραφείου, αρθρογράφοι, σχολιαστές, ειδησεογράφοι, χρονογράφοι, κριτικοί, μεταφραστές, σκιτσογράφοι, γελοιογράφοι και διορθωτές, οι οποίοι, εφ' όσον οι αντίστοιχες επαγγελματικές οργανώσεις τους δεν συνήψαν σ.σ.ε. για τους όρους εργασίας και αμοιβής τους με τους ιδιωτικούς σταθμούς στους οποίους απασχολούνται, υπάγονται στις ρυθμίσεις των εκάστοτε ισχυουσών σ.σ.ε. των δημοσιογράφων και συντακτών της ΕΡΤ Α.Ε.

Κυριότερες διατάξεις: Ν.1866/1989 άρθρο 6 παρ. 3 Ν.2328/1995. Ν.Δ. 186/1969 άρθρο 4 παρ. 1.

Μονομελούς Πρωτοδικείου

Θεσσαλονίκης 2457/1996

Πρόεδρος, ο Πρωτοδίκης, κ. **Θ. Πεγιαζόγλου**

Δικηγόροι οι κ.κ. **Ξεν. Μαυραγάνης, Θεόδ. Τσαμούρης, Γ. Καβούνης**
και οι ασκούμενοι κ.κ. **Στρ. Μαυραγάνης, Μ. Χατζηλεωνίδας**

Από τη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 1 του ν.δ.186/1969, που ορίζει ότι οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας ισχύουν μόνο μεταξύ των μελών των επαγγελματικών οργανώσεων που μετείχαν στη σύναψή τους, σε συνδυασμό με τη διάταξη της παρ. 2 του ιδίου άρθρου, της παρ. 1 του άρθρου 2 και της παρ. 3 του άρθρου 5 του ν.3239/1955, προκύπτει ότι η συλλογική σύμβαση εργασίας ισχύει μόνο έναντι των μελών των εργοδοτικών και εργατικών οργανώσεων, οι οποίες την έχουν συνάψει. Αν η σ.σ.ε. καταρτίστηκε και υπογράφηκε με την παρουσία του Υπουργού Εργασίας ή κηρύχθηκε γενικώς υποχρεωτική, κατά το άρθρο 5 παρ. 2 του

ν.3239/1955, η ισχύς της επεκτείνεται και πέρα από τα πρόσωπα αυτά, πάντως όμως μέσα στα όρια της τοπικής της ισχύος, στους εργοδότες και εργαζόμενους του επαγγέλματος που η σύμβαση αυτή αφορά, οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι μέλη των οργανώσεων, που μετείχαν στη σύναψή της (Ολ. Α.Π. 340/1981, Α.Π. 104/1992 ΕλλΔνη 1993, 308). Τα ανωτέρω όμως ισχύουν γενικώς για τις διάφορες κατηγορίες μισθωτών, ενώ για τους μισθωτούς δημοσιογράφους και συντάκτες των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών υπάρχει ειδική νομοθετική ρύθμιση με το ν.1866/1989 για τις από της ισχύος του νόμου αυτού και εφ' εξής εργασιακές σχέσεις των ανωτέρω μισθωτών. Με το άρθρο 6 παρ. 3 εδ. β' του πιο πάνω νόμου, ο οποίος ισχύει στην προκειμένη περίπτωση δεδομένου ότι ο ν.2328/1995 περί του νομικού καθεστώτος της ιδιωτικής τηλεόρασης και ραδιοφωνίας δημοσιεύτηκε στις 8.8.1995 (ΦΕΚ 159, τεύχος Α'), ορίζεται ότι μέχρι της υπογραφής συλλογικής σύμβασης εργασίας για τους δημοσιογράφους – συντάκτες των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών (ιδιωτικών), ισχύει η συλλογική σύμβαση εργασίας των δημοσιογράφων – συντακτών της ΕΡΤ Α.Ε. Από τη διάταξη αυτή με σαφήνεια προκύπτει ότι οι δημοσιογράφοι – συντάκτες των ιδιωτικών ραδιοτηλεοπτικών σταθμών της Χώρας, εφ' όσον οι αντίστοιχες επαγγελματικές οργανώσεις τους δεν συνήψαν συλλογικές συμβάσεις για τους όρους εργασίας και αμοιβής με τους σταθμούς, υπόκεινται στις ρυθμίσεις των εκάστοτε ισχυουσών σ.σ.ε. των δημοσιογράφων και συντακτών της ΕΡΤ ΑΕ. Εξ άλλου, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 εδ. β' του Καταστατικού της Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Μακεδονίας – Θράκης (ΕΣΗΕΜΘ) (υπ' αριθμ. 734/1992 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης), συντάκτες είναι όσοι προσφέρουν τις υπηρεσίες τους για τη διεύθυνση ή σύνταξη δημοσιογραφικής ύλης, δηλαδή οι διευθυντές συντάξεως, αρχισυντάκτες, συντάκτες επί της ύλης, άλλοι συντάκτες γραφείου,

αρθρογράφοι, σχολιαστές ειδησεογράφοι, χρονογράφοι, κριτικοί, μεταφραστές, σκιτσογράφοι, γελοιογράφοι και διορθωτές.

ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ

Δεν αποκλείεται και ο εργαζόμενος δημοσιογράφος, ο οποίος, ως εκ της φύσεως του επαγγέλματός του και της αποστολής του αναπτύσσει, μεγαλύτερη πρωτοβουλία ως προς τον τρόπο εκτέλεσης της εργασίας του, παράλληλα όμως είναι υποχρεωμένος, εν όψει των ευθυνών του εργοδότη – εκδότη, διευθυντή κ.λ.π. εφημερίδας, περιοδικού κλπ σύμφωνα με το νόμο περί Τύπου, να θέτει υπ' όψη του την ύλη που πρόκειται να δημοσιευθεί, να συνάπτει σύμβαση εξαρτημένης εργασίας στο μέτρο που ο εκδότης του διατηρεί το ως άνω δικαίωμα ελέγχου και εποπτείας του ως προς τόπο και χρόνο παροχής της εργασίας του.- Πάντως, ο όρος εξαρτημένη εργασία αποτελεί νομική έννοια.- Κρίση ότι η σύμβαση δημοσιογράφου εβδομαδιαίου τηλεοπτικού περιοδικού, ο οποίος είχε ως έργο την κάλυψη με κείμενά του μόνιμης στήλης του περιοδικού που αφορούσε σε θέματα ραδιοφώνου, ήταν σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών.

**Κυριότερες διατάξεις: Α.Κ. άρθρα 648 επ.
Ν.765/1943. ΠΥΣ υπ' αριθμ. 324/30.4.1946.
Εισ.Ν. Α.Κ. άρθρο 38.**

Πρόεδρος, ο αρεοπαγίτης, κ. **Γεώργ. Ρήγος**

Εισηγητής, ο αρεοπαγίτης, κ. **Αρχ. Ντόβας**

Δικηγόροι οι κ.κ. **Θεόδ. Θεοδωρόπουλος, Βασ. Παπαγεωργίου**

Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 648 επ. του Α.Κ. και του νόμου 765/1943 που κυρώθηκε με την 324/30.4.1946 πράξη του

Υπουργικού Συμβουλίου και διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο 38 του Εισ.Ν. Α.Κ. προκύπτει ότι σύμβαση παροχής εξαρτημένης εργασίας υπάρχει όταν ο εργαζόμενος παρέχει την εργασία του με μισθό και υποβάλλεται στη νομική εξάρτηση του εργοδότη, η οποία εκδηλώνεται με το δικαίωμα του τελευταίου να ασκεί εποπτεία και να ελέγχει την εργασία που παρέχει ο εργαζόμενος, δίδοντας οδηγίες ως προς το χρόνο, τόπο και τρόπο της παρεχόμενης υπηρεσίας, άσχετα με το αν ο εργοδότης ασκεί εμπράκτως το δικαίωμα αυτό ή αφήνει περιθώριο πρωτοβουλιών στον εργαζόμενο εφόσον η άφεση αυτή δεν εξικνείται μέχρι καταλύσεως της υποχρεώσεως υπακοής στον εργοδότη και δημιουργίας αντιστοίχως δικαιώματος ελεύθερης από τον έλεγχο του τελευταίου υπηρεσιακής δράσης. Εξάλλου, σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών υπάρχει όταν ο εργαζόμενος παρέχει αντί μισθού την εργασία του χωρίς να υπόκειται στον έλεγχο και την εποπτεία του εργοδότη με την ως άνω έννοια. Δεν αποκλείεται δε και ο εργαζόμενος δημοσιογράφος, ο οποίος ως εκ της φύσεως του επαγγέλματος και της αποστολής του, αλλά και ενόψει των περί ελευθεροτυπίας συνταγματικών διατάξεων (άρθρο 14 παρ. 1 Συντάγματος), αναπτύσσει μεγαλύτερη πρωτοβουλία ως προς τον τρόπο εκτέλεσης της εργασίας του που συνίσταται στην ελεύθερη, αντικειμενική και ανεξάρτητη διατύπωση των ειδήσεων και σχολίων του, παράλληλα όμως είναι υποχρεωμένος ενόψει των ευθυνών του εργοδότη εκδότη, διευθυντή κ.λ.π. εφημερίδας, περιοδικού κ.λ.π. σύμφωνα με το νόμο περί Τύπου, να θέτει υπόψη του την ύλη που πρόκειται να δημοσιευθεί, να συνάπτει σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, εφόσον ο εργοδότης του διατηρεί το άνω δικαίωμα ελέγχου και εποπτείας του εργαζομένου ως προς τον τόπο και χρόνο παροχής της εργασίας του. Πάντως, δεδομένου ότι ο όρος «εξαρτημένη εργασία» αποτελεί νομική έννοια, στο δικαστήριο εναπόκειται να αποφανθεί με βάση το σύνολο των πραγματικών περιστατικών υπό τα οποία λειτούργησε η

σχέση, αν υπάρχει ή δεν υπάρχει εξαρτημένη εργασία με γνώμονα τις αρχές της καλής πίστεως και των συναλλακτικών ηθών, χωρίς να δεσμεύεται από το χαρακτηρισμό που έδωκαν σ'αυτήν οι διάδικοι. Στην προκειμένη περίπτωση το Εφετείο όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, δέχτηκε ανελέγκτως τα ακόλουθα: Η εναγομένη (αναιρεσίβλητη) εξέδιδε, μεταξύ άλλων εντύπων, στην Αθήνα το εβδομαδιαίο περιοδικό «Δ.Τ.», που ασχολείται κυρίως με θέματα τηλεόρασης. Στις 15.1.1988 συμφωνήθηκε προφορικά μεταξύ του νομίμου εκπροσώπου της και της ενάγουσας (αναιρεσείουσας), ως δημοσιογράφου, να καλύπτει η τελευταία με κείμενά της τη μόνιμη στήλη που αφορούσε θέματα ραδιοφώνου (δηλ. σχολιασμό και ενημέρωση για τα προγράμματα των ραδιοφωνικών σταθμών). Για την παρεχόμενη αυτή εργασία της η αναιρεσείουσα εξέδιδε μηνιαίες αποδείξεις παροχής υπηρεσιών όπου αναγραφόταν το μηνιαίο ποσό αμοιβής με αιτιολογία «συνεργασία μηνός...» και δεν ήταν ενταγμένη στο μισθολόγιο των συντακτών. Το ποσό αυτό περιείχε και δώρα εορτών και επιδόματα αδείας, τα οποία αποτελούσαν οικειοθελείς παροχές που εδίδοντο από ελευθεριότητα σε όλους τους συνεργάτες της αναιρεσίβλητης στα πλαίσια ίσης μεταχειρίσεως με τους υπαλλήλους της. Η αναιρεσείουσα έγραφε κατ' οίκον τα κείμενά της, ένα κάθε εβδομάδα, και τα παρέδιδε είτε η ίδια είτε μέσω συγγενών της ή τρίτων προς δημοσίευση. Στη γραφή κειμένων για τη σελίδα του ραδιοφώνου συνεργαζόταν ακόμη και η Ε.Δ. και η Μ.Σ. Η αναιρεσείουσα δεν τελούσε υπό την άμεση εποπτεία της αναιρεσίβλητης σχετικά με τον τρόπο που θα κάλυπτε τη στήλη της ούτε ασκούσε έλεγχο στα κείμενά της, παρά μόνο υπήρχε έλεγχος σχετικά με το επίπεδο ποιότητας των κειμένων από τη διευθύντρια του περιοδικού Α.Β. Εξάλλου, η αναιρεσείουσα δεν διατηρούσε γραφείο στις εγκαταστάσεις της αναιρεσίβλητης, δεν τηρούσε ωράριο εργασίας, αλλά απλώς παρέδιδε τα κείμενά της σε υπαλλήλους της χωρίς καμία εξάρτηση και έλεγχο από

αυτούς. Αντίθετα αυτή συνέτασσε πάντα υπό ίδια ευθύνη τα κείμενά της χωρίς επίβλεψη, χωρίς οδηγίες και χωρίς επέμβαση σ'αυτά. Το αντικείμενο της εργασίας της δεν ήταν σημαντικό για τη φύση του περιοδικού, γι'αυτό το λόγο άλλωστε καταργήθηκε η στήλη στις 4.4.1997, οπότε και έληξε η συνεργασία των διαδίκων. Οι συναντήσεις της με τη διευθύντρια του περιοδικού ήταν σπάνιες. Από την έναρξη της παροχής της εργασίας της μέχρι τη λήξη της δεν υπήρχε καρτέλλα στην αναιρεσίβλητη με ειδικότητα και μισθό, όπως έκανε με το προσωπικό της που συνδεόταν με σχέση εξαρτημένης εργασίας. Ο τόπος δε και ο χρόνος εργασίας της ήταν αδιάφορος για την αναιρεσίβλητη, αφού η αναιρεσείουσα δεν είχε την υποχρέωση να παραδίδει το κείμενό της συγκεκριμένη μέρα, πέρα από το αυτονόητο χρονικό όριο που χρειαζόταν ώστε να είναι δυνατή η ενσωμάτωση αυτού στο υπό έκδοση τεύχος. Τα συμβαλλόμενα δε μέρη κατά την κατάρτιση της σύμβασης δεν απέβλεψαν στην εργασία καθ' εαυτή της αναιρεσείουσας, αλλά σε ορισμένο αποτέλεσμα, ήτοι στη σύνταξη της στήλης. Πρέπει δε να σημειωθεί, συνεχίζει το Εφετείο, ότι η αναιρεσείουσα καθ' όλο το χρονικό διάστημα που παρείχε τις υπηρεσίες της στην αναιρεσίβλητη ήταν και ανεξάρτητη συνεργάτης στην ΕΡΤ ΑΕ και παρείχε και εκεί τις υπηρεσίες της. Έτσι αυτή αυτοβούλως και ελευθέρως ερρύθμιζε το χρόνο και τον τόπο της σύγχρονης απασχόλησής της στην αναιρεσίβλητη. Έτσι, καταλήγει το Εφετείο ο χαρακτηρισμός που αρμόζει στην επίδικη σύμβαση των διαδίκων είναι εκείνος της σύμβασης παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών (και όχι εξαρτημένης εργασίας) της αναιρεσείουσας προς την αναιρεσίβλητη. Με βάση δε το πόρισμα αυτό απέρριψε την έφεση της αναιρεσείουσας και επικύρωσε την απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών που είχε κρίνει ομοίως και είχε απορρίψει ως αβάσιμη την ένδικη αγωγή που στηριζόταν στην παροχή εξαρτημένης εργασίας. Με τις άνω παραδοχές και κρίση του το Εφετείο δεν

παραβίασε τις προαναφερθείσες ουσιαστικού δικαίου διατάξεις είτε ευθέως είτε εκ πλαγίου με ανεπαρκείς και αντιφατικές αιτιολογίες που να μη καθιστούν εφικτό τον αναιρετικό έλεγχο για την ορθή ή μη εφαρμογή τους. Ειδικότερα στην προσβαλλόμενη απόφαση επαρκώς αιτιολογείται η άνω αρνητική κρίση του δικαστηρίου ως προς τη μη συνδρομή στην περίπτωση της αναιρεσείουσας της νομικής εξάρτησης από την αναιρεσίβλητη με την έννοια που προεκτέθηκε όσον αφορά τον τόπο και χρόνο παροχής της εργασίας της, ενώ όσον αφορά τον τρόπο εκτέλεσης αυτής διευκρινίζεται σαφώς σε αυτή ότι περιοριζόταν η εποπτεία της αναιρεσίβλητης στο επιβαλλόμενο εκ των πραγμάτων μέτρο συνιστάμενη στο μέσω της διευθύντριας «έλεγχος της ποιότητας» των κειμένων, δηλαδή με την πρόδηλη έννοια όχι των επεμβάσεων, διορθώσεων, εγκρίσεων ή απορρίψεων των κειμένων, αλλά της ανάγνωσης προς πρόληψη και εντοπισμό επιλήψιμων δημοσιευμάτων που θα επέσυραν την ποινική ή αστική ευθύνη αυτών σύμφωνα με το νόμο περί Τύπου. Περαιτέρω, η παραδοχή του δικαστηρίου ότι τα μέρη απέβλεψαν σε ορισμένο αποτέλεσμα, ήτοι στη σύνταξη της στήλης και όχι στην εργασία καθ' εαυτή, δεν έχρηζε περαιτέρω προσδιορισμού. Τέλος, στην απόφαση επαρκώς και χωρίς αντιφάσεις αιτιολογείται η μη πρόσδοση από το δικαστήριο αποφασιστικής για την κρίση του επίδρασης στο περιστατικό της καταβολής στην αναιρεσείουσα εκ μέρους της αναιρεσίβλητης των επιδομάτων εορτών και αδείας κατά τον επίδικο χρόνο δεχόμενο ότι αυτά αποτελούσαν οικειοθελείς παροχές και δινόταν από ελευθεριότητα σε όλους τους συνεργάτες της στα πλαίσια ίσης μεταχειρίσεως με τους υπαλλήλους της. Επομένως, ο υπό στοιχείο Β' από τους αριθμ. 1 και 19 του άρθρου 559 Κ.Πολ.Δ. λόγοι αναιρέσεως, με τους οποίους υποστηρίζονται τα αντίθετα, είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι ως προς τα πέντε (1-5) σκέλη τους.

Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 106, 335, 338 έως 341 Κ.Πολ.Δ. προκύπτει ότι το δικαστήριο προκειμένου να σχηματίσει τη δικαστική του πεποίθηση περί της αληθείας ή μη των πραγματικών ισχυρισμών των διαδίκων, που ασκούν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, οφείλει να λαμβάνει υπόψη του όλα τα αποδεικτικά μέσα, τα οποία νομίμως επικαλούνται και προσκομίζουν οι διάδικοι. Η παράβαση της άνω υποχρεώσεως του ιδρύει τον από το άρθρο 559 αριθμ. 11 Κ.Πολ.Δ. προβλεπόμενο λόγο αναιρέσεως. Το Εφετείο, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, για να καταλήξει στο αποδεικτικό του πόρισμα ως προς την ένδικη αγωγή έλαβε υπόψη του «όλα τα έγγραφα, τα οποία οι διάδικοι επικαλούνται και νομίμως προσκομίζουν». Από τη σαφή αυτή διατύπωση και από το όλο περιεχόμενο του αιτιολογικού δεν καταλείπεται αμφιβολία ότι το Εφετείο, μαζί με όλα τα υπόλοιπα αποδεικτικά μέσα, έλαβε υπόψη και συνεκτίμησε και το υπ' αριθμ. 1050/της 19-15 Σεπτεμβρίου 1997 αντίτυπο του περιοδικού της αναιρεσίβλητης στην έκτη σελίδα του οποίου μεταξύ των δημοσιογράφων του περιοδικού αναγράφεται και το όνομα της αναιρεσείουσας. Επομένως, ο υπό στοιχείο Γ' από τον αριθμ. 11 του άρθρου 559 Κ.Πολ.Δ. λόγος αναιρέσεως με τον οποίο υποστηρίζεται το αντίθετο, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

Εξάλλου, στο αιτιολογικό της προσβαλλομένης απόφασης διαλαμβάνονται και τα εξής: «οι βεβαιώσεις που είχαν χορηγηθεί από την εναγομένη στην ενάγουσα, τις οποίες επικαλείται και προσκομίζει αυτή από 12.12.1990, 1.10.1992 και 30.8.1993 βεβαιώνουν ότι η ενάγουσα «εργάζεται ως συντάκτρια των ραδιοφωνικών σελίδων» στην εναγομένη χωρίς να καθορίζουν και το είδος της παρεχομένης εργασίας. Όσον δε αφορά την από 7.4.1995 βεβαίωσή της, στην οποία αναφέρεται ότι η ενάγουσα εργάζεται στην εναγομένη με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, δεν μπορεί κατά τα προαναφερόμενα στη μείζονα σκέψη του, ο

χαρακτηρισμός αυτός να άσκησε έννομη επιρροή στον καθορισμό του είδους της εργασίας της ενάγουσας από το δικαστήριο». Εκ της περικοπής αυτής σαφώς προκύπτει ότι το Εφετείο έλαβε υπόψη τις αναφερόμενες βεβαιώσεις και αξιολόγησε το περιεχόμενό τους κατά τον εκτιθέμενο τρόπο. Η αναιρεσίτουσα με τον υπό στοιχείο Α' και υπό την επίκληση του αριθμ. 11 του ιδίου άρθρου 559 Κ.Πολ.Δ. λόγο αναιρέσεως προβάλλει ότι εκ των προαναφερομένων βεβαιώσεων προέκυψε εξώδικη ομολογία της αναιρεσίβλητης για το ότι η μεταξύ τους καταρτισθείσα σύμβαση ήταν σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, την οποία (εξώδικη ομολογία) αποδέχθηκε η ίδια και προέτεινε με τις προτάσεις της ενώπιον του Εφετείου, πλην όμως το τελευταίο δεν την έλαβε υπόψη και δεν συνεκτίμησε μαζί με τα άλλα αποδεικτικά μέσα. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος, γιατί η εξώδικη ομολογία, η οποία κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 352 Κ.Πολ.Δ. εκτιμάται ελεύθερα από το δικαστήριο, έχει ως αντικείμενο επιζήμιο πραγματικό γεγονός για εκείνον που ομολογεί και όχι νομικό όρο, όπως, σύμφωνα με τις σκέψεις που προεκτέθηκαν, είναι ο όρος «εξαρτημένη εργασία», ο προσδιορισμός του οποίου επαφίεται στην κρίση του δικαστηρίου που δεν δεσμεύεται από το χαρακτηρισμό που έδωκαν σ'αυτή οι διάδικοι.

Μετά από όλα αυτά πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της η κρινομένη αίτηση αναιρέσεως. (Απορρίπτει την αίτηση για αναίρεση της 2768/1999 αποφάσεως του Εφετείου Αθηνών).